

AASTAD 1995–1999: KANALITE KUJUNEMINE

Perioodi raamid

Alguse tähised: Iseseisva Eesti ringhäälingumaastiku struktuurimuutuse esimese faasi lõpulejõudmine. Era-telejaamade ümberkujunemine. Telekanalite organisatsiooniline ja programmiline tugevnemine, kasvav eetrikonkurents, telemaastiku kontsentratsioon ja programmide tuntav kommertsialiseerumine.

Lõpu tähised: 1998. a algul reklaamimüügist loobunud ETV tagasitulek reklaamiturule 1999. a kevadel, ETV kriisi algus ja sektorisest positsiooniheitlusest tingitud programmitootmise mahu hüppeline kasv.

Telemaastiku üldist arengut iseloomustavad protsessid

- ETV organisatsiooniline ümberkujundamine avalik-õiguslike funktsioonide täitmiseks; erinevate arengu- ja reformistrateegiate katsetamine;
- ETV suur osakaal reklaamiturul, sellest tingitud vastuolud ja pinged;
- ebaõnnestunud katse korraldada avalik diskussioon avalik-õigusliku ringhäälingu ja Eesti võimaliku telemudeli küsimuses;
- ebaõnnestunud katsed uuendada ja täiustada ringhäälinguseadust telesektori tasakaalustamiseks ja stabiilseks arenguks;
- erakanalite organisatsiooniline ja programmiline kujunemine, erinevate programmiprofiilide katsetamine, erakanalite minek välisomandusse ja meedia-kontsentratsioon;
- tugev konkurents kanalite vahel, vaadatavuse osakaalu lähenemine;
- ETV loobumine reklaamist ja naasmine turule poolteist aastat hiljem, lootusega lahendada äärmuseni teravnendud finantsprobleeme;
- majanduslike raskuste kuhjumine telesektoris.

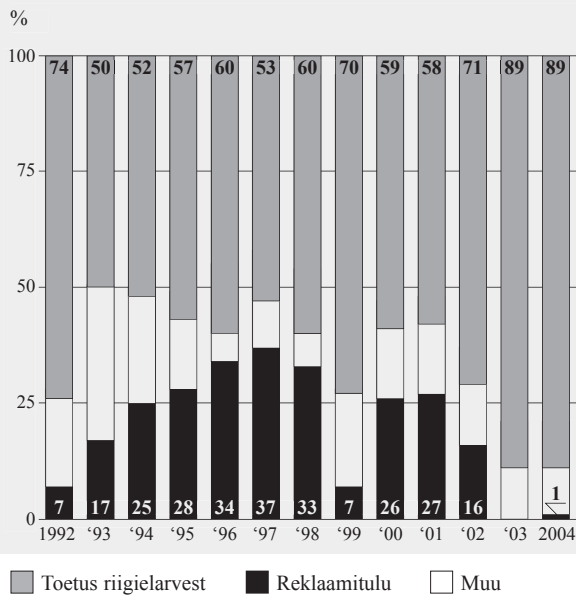
1995/1996 hooaja jooksul jõudis **erakanalite kujunemise ja telemaastikul positsioneerumise esimene faas** praktiliselt lõpule: ETV ja RTV liitumisel loodi **TV3** (ühisprogramm läks eetrisse juba 1. jaan 1996),

tehti TV1 katsesaade (8. märts 1996), Tipp TV peatas tegevuse (13. märts 1996) ja kaotas ringhäälinguloa (25. mai 1996), Kanal 2 kolis ETV majast oma ruumidesse (1. apr 1996). Pärast seda, kui TV1 käivitas täispika programmi (10. veebr 1997), **kinnistus Eesti uus telemaastik** järgnevas neljaks aastaks (2001. a kaotas TV1 maksevõime ja ringhäälinguloa). Vaatamata konkurentsile sidus erakanalid ühishuvi oma majanduslike võimaluste parandamiseks, nad esinesid konsolideeritud huvi-grupina ning suurendasid ühiste jõupingutustega survet ETVle ja valdkonna reguleerimisele.

Põhitähelepanu koondus avaliku ringhäälingu **finantseerimise korraldusele** ja eriti **reklaamiküsimusele**, sest ETV osakaal reklaamiturul oli suur (joonis 6). Asjaolu, et ETVd finantseeriti nii riigieelarvest kui reklaamimüügist, peeti ebaausaks. Arengualternatiivide selgitamiseks korraldatud „roheline raamatu” arutus (7. juuni 1996, vt allpool), samuti ka eratelejaamade arvamused avaldustes televisiooni olukorrast Eestis (Eesti Ringhäälingute Liidu ühisavaldus 12. juunil 1996, erakanalite juhtide avaldus 22. juunil 1996) tauniti ETV rahastamist üheaegselt nii riigieelarvest kui reklaamist.

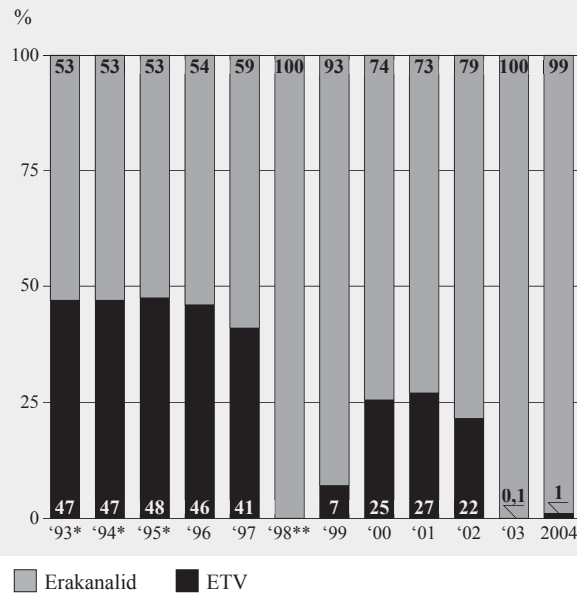
Diskussioon teravik langes igal aastal riigieelarve arutamise perioodi, mil fikseeriti ETV-le eraldatav toetussumma. Liberaalsed poliitikud kõnelesid võimalusest ETV erastada ning avalikust konkursist riigi toetusele avalik-õigusliku programmi tootmiseks, milles ETV kõrval võiksid osaleda ka erakanalid. Eelkõige eraringhäälingut toetavad huvi- ja mainekujundusgrupid olid edukad ja suutsid mõjutada poliitilisi otsuseid nii, et ETV tegevustoetus kasvas aeglaselt. Riigi toetuse osakaal moodustas 50–60% (joonis 5) ETV eelarvest, kuid ei olnud ei stabiilne ega prognoositav. Lisavahendid hangiti reklaamist, teenustest, seadmete rendist ja muust majandustegevusest. ETV tehnika amortisatsioon oli selleks ajaks ligi 70%, investeringuteks ressursse ei jätkunud, mis pidurdas vajalikke tehnilisi uuendusi.

Joonis 7. Peamiste tuluallikate osakaal ETV eelarves 1992–2004



Allikas: autori arvutused ETV ja statistikaameti andmete põhjal

Joonis 8. ETV ja erakanalite osakaal telereklaami turul 1993–2004



* 1993.–1995. a andmed on ebatäpsed, sest 1993 ei esitanud statistilist aruannet EVTV, RTV ja Tartu TV; 1994 – Tartu TV; 1995 – EVTV ja RTV.

** 1998. a ETV ise reklaami ei müünud ning sai erakanalitega sõlmitud lepingu alusel kompensatsiooni 44,1 milj krooni.

Allikas: autori arvutused ETV ja statistikaameti andmete põhjal

Suvel 1996 lõppesid ringhäälingunõukogu kolme liikme volitused. Ringhäälingunõukogu uue esimehe, reformierakondlase **Paul-Eerik Rummo** vaated erinevad oluliselt eelmise esimehe Rein Veidemanni lähenedemisest. Levima hakkas visioon avalikust ringhäälingust kui kümnekonna töötajaga toimetusorganisatsioonist, mis ise programmi ei tooda ja tegeleb vaid saadete tellimise, hankimise ja edastamisega.³⁶

Tiit Vähi valitsusega 1996. a erimeelsustesse sattunud ETV riigilt saadav toetus kasvas vähe, selle osakaal ETV eelarves langes 53%ni (joonis 5). ETV juhatus mõistis, et üliberaalsetes oludes ei õnnestu avalikul ringhäälingul leida piisavat toetust ühestki ühiskonnalektori sektorist. Avaliku ringhäälingu ideestik oli Eestis ebaselge. Eeldades erakanalite surve edasist paratamatut suurenemist ning paratamatuid finants- ja maineprobleeme, tegi ETV juhatus oktoobris 1996 ettepaneku ühendada ETV ja ER alates 1. jaan 1998 ühtseks **Eesti**

Ringhäälinguks ning esitas kultuuriministeriumile ka vastava seaduseelnõu (esimest korda kaaluti siirdeperioodil ETV ja ER ühendamist **Eesti Ringhäälingukompaniiks** Rein Langi ettepanekul 1994. aasta ringhäälinguseaduse arutamise käigus). ETV ettepanekule järgnes ligi pool aastat kestnud, ent konkreetse lahendusega jäänud katse teha uut seadust.

Vaatamata sellele, et **ETV finantseerimisskeem** oli muutunud kogu sektori arengut takistavaks ringhäälingupoliitiliseks küsimuseks, ei õnnestunud Koondrakonna valitsustel (apr 1995 – märts 1999 olid peaministrid Tiit Vähi ja Mart Siimann) ja Riigikogul seda probleemi lahendada ega avalikule ringhäälingule ja kogu telesektorile stabiilsemat tegevuskeskkonda seadusandlike vahenditega kujundada.³⁷ Poliitilise lahenduse puudumise loogiliseks ja paratamatuks tulemuseks oli erasektori kahjumlikkuse kasv ja avaliku ringhäälingu arengu aeglus.

Telesektoriga seotud valdkondades hakkasid sel perioodil tekkima **sõltumatud audiovisuaaltootjad**, nii filmi- kui telesaadete valmistamisega tegelevad produtsendifirmad. Kui 1995–1997 tootsid telejaamad ise valdava osa eestikeelsest programmist, siis edaspidi hakkasid tootmis- ja hankeskeemid muutuma. Produtsendifirmad hakkasid jalgu alla saama, üha enam saateid ja filme tehti lepingupõhiselt telejaamade tarbeks ja tellimusel; põhiliselt meelelahutust, jutusaateid, mängu, seriaale, muusika-saateid, otsepakkumist, politseisaateid ja sporti. Neil aastatel oli äriregistris enam kui 80 keskmist ja väiksemat tele-, filmi- ja videofirmat.

1990. aastate teisel poolel muutus Eesti arvutitega hästi varustatud riigiks, 2000. a kasutas umbes 30% elanikkonnast regulaarselt Interneti. Ka telekanalid hakkasid otsima võimalusi uute **veebipõhiste teenuste** pakkumiseks. Juba alates 1998. a võis Interneti kaudu vaadata ETV uudiseid.

Eesti Televisioon – avalik-õigusliku telekanali loomise vastuoluline protsess

Antud perioodi kuuluvad 1995–1997 **peadirektor Hagi Šeini** juhtimisel ja 1997–2000 **peadirektor Toomas Lepa** juhtimisel tegutsenud eriilmeliste, oma tegevuspõhimõtetes kohati vastandlike ETV juhatuste pingutusel avaliku televisiooni loomiseks Eestis.

10. märtsil 1995 kinnitas ringhäälingunõukogu ETV uue struktuuri ja nimetas ametisse **ETV uue juhatuse**: Hagi Šein, **Raul Rebane** (peadirektori asetäitja, programmi peatoimetaja), **Arvo Sildnik** (peadirektori asetäitja, tehnika- ja tootmisjuht), **Katrin Saks** (ajakirjandusliku programmi juht), **Peeter Tooma** (kultuuriprogrammi juht), **Salme Rannu** (programmitalituse juht), **Rait Killandi** (ärijuht). Hiljem said nõukogu liikmeteks ETV uudisteprogrammi juht **Vallo Toomet** (28. aug 1995; töötas enne seda RTV uudiste peatoimetajana) ja ETV rahandusjuht **Helga Käärrik** (23. sept 1996) ning ETV tehnikajuht **Aimar Prou**. See oli esimene ringhäälingu-seaduse alusel moodustatud juhatus, mis pidi seaduses sõnastatud eesmärkide kohaselt kujundama ETV ümber avalik-õiguslikuks teleorganisatsiooniks. See eeldas nii ettevõtte struktuuri, töökorralduse ja tegevuspõhimõtete kui ka programmi ümberstruktureerimist.

Juhatus koostas ja avaldas ETV **tegevuskava aastateks 1995–1997** (13. mai 1995). See reformi- ja arengukava (vt Šein 1997) nägi ette demokraatliku ja läbi-paistva juhtimisskeemi elluviimist, ETV uue struktuuri

Tabel 23. ETV ja eratelekanalite saatemaht ja töötajad 1995–1999

	1995	1996	1997	1998	1999
Teleprogrammi kogumaht (tundi aastas)	2856	3391	4012	5117	5057
Omatoodangu kogumaht (tundi aastas)	1747	1926	2034	3643	3292
Omatoodangu osakaal (%)	61,2	56,8	50,7	71,2	65,1
Koosseisuliste töötajate arv	803	703	662	551	523
Eratelekanalid					
Teleprogrammi kogumaht (tundi aastas)	5944	5376	16628	18372	20254
Omatoodangu kogumaht (tundi aastas)	839	1546	3332	3521	5238
Omatoodangu osakaal (%)	14,1	28,8	20,0	19,2	25,9
Koosseisuliste töötajate arv	89	154	167	203	291

Allikas: autori arvutused ETV ja statistikaameti andmete põhjal

rakendamist, üleminekut sisemisele isemajandamisele ja produtsendisüsteemile, integreeritud tootmisstruktuuri ja loojakeskse organisatsioonikultuuri kujundamist. Tegevuse efektiivsuse tõstmiseks kavandati vähendada töötajate arvu ja suurendada programmi mahtu. Eesmärgiks seati auditooriumi vajaduste rahuldamine mitmekesise kvaliteetse avalik-õigusliku programmiga, mille prioriteetidid olid rahvusliku kultuuriidentiteedi ja eneseteadvuse tugevdamine, ETV kõrge usaldusväärse saavutamise infoallikana, avatus Eesti ühiskonnale ja maailmale³⁴. Programmivaldkondadest oli põhitähelepanu uudistel, infosaadatel, spordil, kultuuri- ja haridusprogrammil. Ajakirjanduslikus programmis ja publitsistikas peeti oluliseks infoväärtust, teadmispõhisust ja sotsiaalsust, samuti käsitluse objektiivsust, erapooletust ja tasakaalustatust kui olulisi avalik-õigusliku meedia standardeid. Programmi struktuuris hoiti mahuvahekorra 2/3 faktipõhiseid ja 1/3 lavastuslikke saateid. Endiselt traditsiooniliselt toimetuspõhikalt, kus saatepakkumised tulid toimetustest, mindi üha järjekindlamalt üle toimetustelt saadete tellimisele vastavalt programmi eesmärkidele (Rannu 1997: 24–26).

Alates 1995/1996 hooajast õnnestus ETV-l taastada vahepeal ressursinappusel lõpetatud hommikukava ja suurendada programmi kogumahtu, millele järgnes selle kiire kasv ka erakanalites.

Sellel perioodil alustati ka sihikindlat **ETV korrespondentipunktide arendamist** ning loodi ETV **regionaalprogramm**. Avalik-õigusliku programmi ülesannetesse kuulus kohustus tuua ekraanile erinevate paikkondade temaatika ajakirjanduslik ja publitsistlik käsitlus ning arvestada programmi koostamisel erinevate elanikkonnagruppide huvidega. 1995. a riigieelarve nägi ette 1,5 milj krooni **Saaremaa** korrespondentipunkti tehnika soetamiseks ja regionaalprogrammi alustamiseks (läks käiku 9. apr 1995). Euroopa Nõukogu toel uuendati juunis 1995 ETV **Kohtla-Järve** korrespondentipunkti tehniline sisseade. Pangalaenu abil sai uut tehnikat ETV **Tartu** stuudio.

Siirdeperioodi algusaastate reformid ETVs ei kulgenud kergelt. Mitte kõik reformiprojektid ei toonud loodetud edu, oli ka tagasilööke. Nii tuli näiteks aprillis 1995 loobuda tol ajal Euroopa telejaamade eeskujul tehtud lahendusest, tulemusüksuse idee alusel loodud **Uudiste TV**st, sest reaalses tingimustes ei andnud moodne lahendus soovitud tulemusi.

Samm-sammult selgus, et Lääne-Euroopas aastakümnete jooksul välja arendatud avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide põhimõtted ei olnud niisama lihtsalt „istutatavad“ üleminekuriikide oluliselt erinevasse poliitilistesse, majanduslikesse ja sotsiaal-kultuurilistesse oludesse. Ajal, mil siirderiigid püüdsid avalik-õiguslikku ringhäälingut luua, oli see Lääne-Euroopas juba jõudnud tõsisesse kriisi, mis oli tingitud liberaalsest meediapoliitikast, deregulatsioonist ja ringhäälingu avamisest eraettevõtlusele. Uues keskkonnas tegutsemise kogemusi oli vähe, konfrontatsioon era- ja avalik-õigusliku meedia vahel ning selge riikliku toetuse puudumine tekitas hämmingut kõigis Kesk- ja Ida-Euroopa üleminekuriikides, nii ka Eestis. Avaliku ringhäälingu põhimõtete omandamine, organisatsiooni ümberkorraldamine, konkurentsiolekorruga kohanemine, hankestruktuuride ümberkohandamine, programmi tootmiseks vajalike tingimuste loomine, uutele oludele kohase professionaalse orientatsiooni ja organisatsiooni identiteedi väljakujunemine võttis oodatust märksa rohkem aega.

Püüdes saavutada stabiilsemat tegevuskeskkonda avalikule ringhäälingule ning tasakaalustatud lahendust kogu telesektorile, kirjutas ETV peadirektor Hagi Šein BBC eeskujule tuginedes **nn avaliku ringhäälingu „roheline raamatu“**, mis esitas enamiku tol ajal teadaolevaid alternatiivseid mudeleid ringhäälinguvaldkonna korraldamiseks.³⁵ Paraku ei olnud ei professionaalne, poliitiline ega laiem avalikkus Eestis valmis sisuliseks diskussiooniks. Grupihuvid ja emotsioonid takistasid sisulise arutelu alustamist, konsensuslike vaadete väljatöötamisest rääkimata (vt detailsemalt allpool).

Organisatsioonisiselt loodi sel perioodil palju avalik-õigusliku televisiooni toimimiseks vajalikke reglementeerivaid dokumente ning struktureid lahendusi. Avalikku ringhäälingut tuli õppida, nii ETV-l kui ühiskonnal. Kergeks see ei osutunud, ent esimese juhatuse reformide ja ETV tegevuspõhimõtete ümberseadmisega rajati siiski kindlam alus avaliku teleorganisatsiooni edasiseks ülesehitamiseks. ETV arengus võis sellel perioodil täheldada mitmeid positiivseid momente.

ETV **osakaal** vaatamisajas oli kõrge, püüdes eestlaste hulgas 1995.–1997. a 35–40% piires (joonis 18), mis oli tol ajal üks kõrgemaid näitajaid avalike teleorganisatsioonide seas Euroopas. Uurimused kinnitasid, et 73% auditooriumist peab ETVd **usaldusväärseks ja objektiivseks** kanaliks, mis oli palju kõrgem erakanalite

usaldusväärsele antud hinnangust (Šein 1997). ETV suutis **hoida poliitilist erapooletust**. Seda võis pidada antud perioodi üheks olulisemaks saavutuseks, eriti kui arvesse võtta meedia objektiivsuse ja erapooletuse säilitamise keerukaid probleeme post-kommunistlikes riikides (vt nt Mathe 1993:39). ETV muutus efektiivsemaks: **töötajaskond vähenes** aastatel 1993–1997 35% (joonis 8), samal ajal suurenes programmi aastamaht ligi 1500 tunni võrra (joonis 7). Programmi valdkondlik struktuur ja mitmekesisus vastas igati avalik-õiguslikele programminõuetele (lisatabel 4).

Perioodi kõige vastuolulisem küsimus oli **reklaami ulatuslik kasutamine** ETV finantseerimiseks, mis sai tõsiste, et mitte öelda dramaatiliste vastuolude allikaks. Oli tekkinud aktiivne (kohati pealetükkiv) läänelik reklaamitur. Eestis oli see uus majanduslik ja sotsiaalkultuuriline nähtus, mis tekitas 1990. aastate keskpaiku teravaid sotsiaalseid pingeid (näiteks lemmikloomatoidu reklaam ETVs ajal, mil paljudel inimestel polnud piisavalt toiduraha, häirivas mahus hügieenisidemete reklaam jms). Reklaamiküllus tippajal (mis oli tingitud nii ETV majanduslikest vajadustest kui kanali liidripositsioonist vaadatavuses) „sarnastas” avalik-õigusliku kanali kuvandi liigselt kommertsjaamadega. Lisaks oli valdkonna ülikiire liberaliseerimine ja avamine arvukatele eraäritajatele vältimatuks ja paratamatuks pingevalikaks. Reklaami kasutamine ETVs sundis erakanaleid, kellele reklaamitulu oli peamine sissetulekuallikas, oma majanduslike huvide kaitsmiseks ETVd ründama. Erakanalite juhid ja omanikud süüdistasid ETVd järjepidevalt kõlvatus konkurentsis ja eetriaia müügis *dumping*-hindadega. Kuigi konkurentsiameti uuringud neid etteheiteid ei kinnitanud, mõjusid pidevad rünnakud ETV-le pärssivalt, alles kujuneva avalik-õigusliku organisatsiooni maine sai selletõttu tugevasti kahjustada.

Vaieldamatult avaldas reklaam mõju ETV programmile, muutes selle kujundamise protsessi vastuoluliseks katseks **tasakaalustada avalik-õigusliku ja kommertsiaalse programmikujunduse põhimõtteid** ja seda eriti õhtusel vaadatavuse tippajal. Vajadus saada reklaamitulu ei mõjunud saadete avalik-õigusliku suunitluse mõttes kuigi soodsalt.

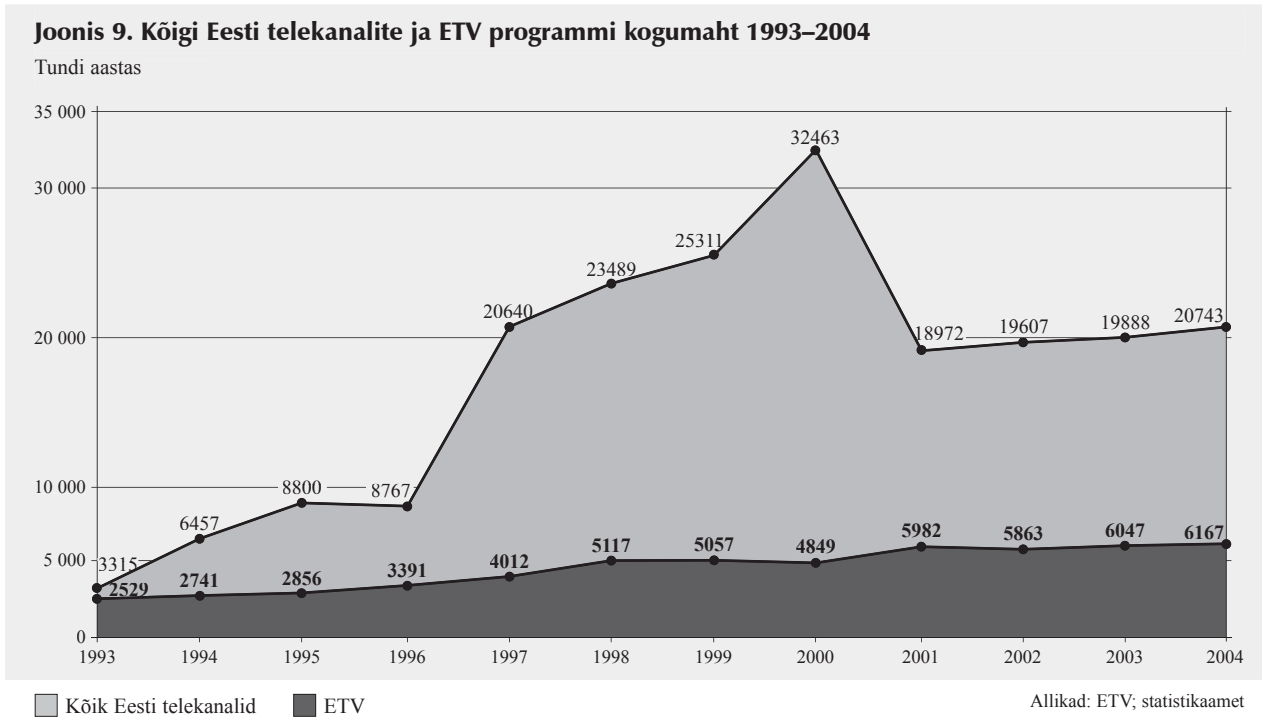
Samas oli reklaamiaja müük ringhäälinguseaduse kohaselt ETV legaalne finantsallikas ning reklaamitulude vähenemine oleks tuntavalt raskendanud nii laiaulatuslike programmikohustuste täitmist kui töö-

tajate palkade reguleerimist, mis aga peasi – vältimatute tehniliste uuenduste tegemist. Selleks riik sihtotstarbelisi investeeringuid ette ei näinud, tehnilise arengu vajadused tuli katta tegevuskulude arvel. Reklaam, mis moodustas 25–35% ETV tulubaasist (lisatabel 3), tagas elulise osa organisatsiooni toimevõimest (investeeringud, palgad, edastamiskulud, programmi tootmine jm) ning oli ETV jaoks antud ringhäälingupoliitilise lahenduse juures oluline ressurss toimetulekuks halvasti prognoositavas ja ebastabiilses finantsolukorras.

Niisiis, terav huvide lahknemine valdkonna sees takistas avaliku ringhäälingu poliitilise, majandusliku ja sotsiaal-kultuurilise legitiimsuse tekkimist ühiskonna erinevatel tasanditel. Avaliku ringhäälingu roll avaliku huvi ja ühiskonnale oluliste sotsiaalsete ja rahvuskultuuriliste väärtuste kandjana ei pääsenud vajaliku selgusega esile. Avaliku ringhäälingu tegelik olemus jäi seetõttu läbi arutamata.

1997. a sügisel lõppesid ametisoleva juhatuse volitused. ETV uue peadirektori valimisel kandideerisid RTV ja TV3 programmijuhi ning OÜ Meediapressi ühe omaniku ja juhina töötanud **Toomas Lepp**, filmirežissöör **Mark Soosaar** ning ETV uudisteprogrammi juht, ETV juhatuse liige **Vallo Toomet**. Ringhäälingunõukogu eelistas Toomas Leppa, kes astus ametisse 1. okt 1997. Oma esimestest avaldustest alates vastandas uus peadirektor end teravalt eelmiste juhtide poolt tehtule. ETV juhatuse vahetus peaaegu täies koosseisus. Uue juhatuse liikmeteks nimetati **Toomas Lepp**, **Mariina Mälk** (programmijuht), **Aimar Prou** (tehnikajuht), **Jaanus Nõgisto** (pearežissöör), **Heidi Pruuli**, **Tiina Kangro**, **Aare Tilk**, **Priit Kuulberg** ja **Toomas Uba**.

Uue peadirektori initsiatiivil tegi ETV juhatuse katse lahendada omal käel, **ilma seadusandja toeta** sektori poliitiline ja majanduslik umbsõlm, mis seisnes telereklaamituru jaotuses liiga paljude osaliste vahel. Paar aastat varem, töötades siis veel RTVs ning esindades erasektori huvi, oli Toomas Lepp teinud ETV-le ettepaneku müüa reklaamiaeg 25 milj krooni eest RTV-le. Nüüd, ETV peadirektorina, avanes võimalus see idee teostada. ETV initsiatiivil sõlmiti erakanalitega leping, millega **ETV loobus reklaamist** alates 1. jaan 1998. Erakanalid nõustusid maksma selle eest 1998. a ETV-le kompensatsiooni 36 milj krooni (võrdluseks: 1997. a oli ETV



brutotulu reklaamist 51,9 milj). Telesektoris sisepingeid maandav, ent vaieldamatult erasektorit toetav ja ETVd majanduslikult nõrgestav otsus põhjustas hiljem ETV-le tõsisemaid probleeme ning kiirendas ETV jõudmist eksistentsiaalsesse kriisi.

Teoreetiliselt heale mudelile sai saatuslikuks, et riik ei pidanud vajalikuks toetada telekanalite omavahelist kokkulepet ja selle alusel sündinud **ETV rahastamiskeemi iseregulatiivset muutmist**. Valitsus ja Riigikogu oleks võinud tol hetkel sektoris tekkinud konsensusst ära kasutada ja kinnitada valdkonna uus finantskeem ringhäälinguseaduse parandusega. Paraku ei olnud telesektorit stabiliseeriv ringhäälingupoliitika tol hetkel (ega ka paljude aastate jooksul edaspidi) Eesti valitsuste prioriteet, 1998.–1999. aasta otsustamatus aga viis valdkonna veel enam kui kolmeks aastaks probleemidepöörisesse.

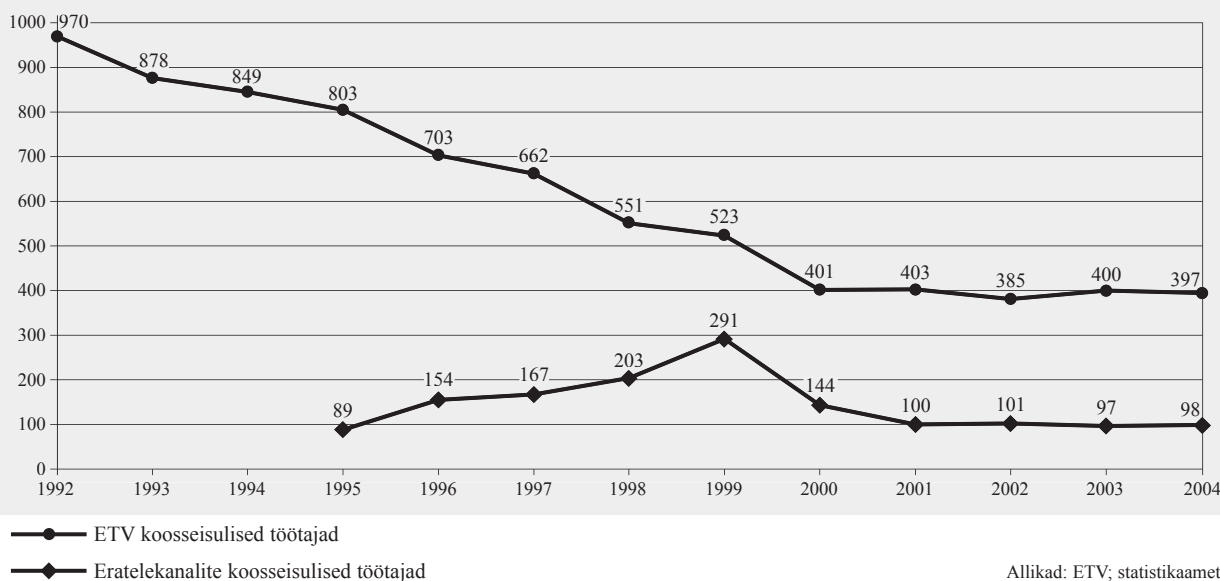
Reklaamikokkuleppe järel telemaastiku sisepinged teatud ajaks taandusid, kanalid moodustasid mõneks ajaks ühtse huvirinde. ETV astus **Ringhäälingute Liidu** liikmeks, kuhu varem olid kuulunud vaid eraringhäälingujaamad. ETV lahkumine reklaamiturult kergendas

erajaamade majanduslikku seisut, ent ei toonud loomulikult kaasa otsustavat paranemist. Selleks oli väikesel teleturul ikkagi liiga palju kanaleid. Erasektori kogukahjum suurenes aastast aastasse, 1997. a oli see 18,4 milj krooni ja 1998. a 33,6 milj krooni. Kuid 1999–2000. a „rahapõletamine”, mis lõpuks ka telesektorit „jõuga” optimeeris, seisis veel ees (vt edaspidi, ka joonised 11 ja 13 ning lisatabel 3).

Muudest selle perioodi sündmustest oli olulisim EBRD laenuga finantseeritud 10 milj krooni maksunud **EUTELSAT maajaama** monteerimine ETV hoone katusele suvel 1996. Maajaam tagas kvaliteetse programmi vahetuse EBU võrguga. ETV läks üle Betacam SP standardile. Avati ETV uus uudistestudio (aug 1996) ja ETV IV studio (23. sept 1998), mille renoveerimine maksis 16 milj krooni. Studio sai vananenud 1985. a tehnika asemel moodsa digitaalse sisseseade, tõstukil 6. kaamera, Dolby Surround ruumilise stereoheli jm.

Teleteatri loomisest ETVs sai 40 aastat (4. märts 1996), tähistati „Eesti Telefilmi” 30. aastapäeva (7. apr 1995), kus selleks ajaks oli toodetud 1000 filmi. ETV

Joonis 10. Töötajate arv ETVs ja eratelekanalites 1992–2004



Tartu stuudio sai 35aastaseks. Juunis 1996 avas ETV kodulehekülje Internetis.

Algas põlvkonnvahetus režiis, ETVsse jõudsid Tallinna Pedagoogikaülikooli teleeriala esimesed lõpetajad, **Vilja Palmi lend**: Elo Selirand, Anu Välba, Piret Tanilov, Olle Mirme, Kalle Käesel, Aivo Spitsonok, Eva-Katariina Taimre, Andres Arro, Kristi Aule.

Organisatsiooniarenduses valis ETV uus juhatus endise evolutsioonilise ja ressursisidega tasakaalustatud tempo asemel **radikaalse ja majanduslikult riskantse strateegia**, suurendades kiiresti nii programmi mahtu kui kulutusi. Püüdes tõsta ETV efektiivsust, pingutati üle. ETV programmi üldmaht suurenes aastaga 30%: 1998. a kasvas see 5117 tunnini, omatoodangu mahtu suurendati hüppeliselt 80% (1997. a – 2034 tundi, 1998. a – 3643 tundi, lisatabel 4). Kadus tugevusvaru riskide maandamiseks, olgu siis riigi toetuse võimaliku vähenemise, majanduse ja reklaamituru languse või erakanalitega sõlmitud lepingu võimaliku katkemise korral. ETV programmi ületootmiseks ei olnud tegelikult vajadust, ka auditoriumi seisukohalt vaadates.

ETV tegi **kiireid organisatsioonilisi reforme**. Mitmeid teenuseid hakati sisse ostma (transport, hooldus, valve, lavastusteenused jm). Vaatamata juba niigi suurtele finantskohustustele võeti uusi laene tehnilisteks uuendusteks. 1998. a vähendati ETV koosseisuliste töötajate arvu 523ni, mis oli 20% vähem kui 1997. aasta lõpus (joonis 8). Tootmise efektiivsuse ja kvaliteedi tõstmiseks alustati **produtsentide süsteemi** ettevalmistamist. 22. aprillil 1998 peeti seminar „Produtsentide süsteemi põhiprintsiibid”, milles osalesid eksperdid G. Addicott ja R. Forgan Inglismaalt. ETVs toimus ümarlaud „Kultuur ja televisioon”, kus hinnati kriitiliselt valitsuse ringhäälingupoliitikat (15. dets 1998). Esimest korda oli koos **ETV nõukoda** (7. apr 1999; Eri Klas, David Vseviov, Linnar Viik, Jaan Õunapuu, Hannes Tamjärv, Mark Soosaar, Raimo Kägu, Maimu Berg, Tiit Nuudi, Halliki Harro).

Ülemäärase ressursiriskiga seotud ohud ilmnesisid juba 1998. a lõpus. Kanali tulud vähenesid, kulutati aga oluliselt rohkem, kui rahalised võimalused lubasid. ETV olukord muutus **finantsiliselt ebastabiilseks**. Hiljem

selgus, et ETV tegelik kahjum 1998. a oli üle 17 milj krooni. Majanduskahjumi formaalseks vähendamiseks nõustusid erakanalid tegema 1999. a maksekohustuse arvel ETV-le ettemakse 1998. a detsembris. Riigieelarvelise toetuse eraldamisel jätkus samuti ebastabiilsus ja ettearvamatus. ETV taotles 1999. a riigieelarvest 101,4 milj krooni, sai aga 93,4 milj krooni. Kuigi seda oli siiski 13% rohkem kui 1998. a, reageeris ETV teatega, et on sunnitud omasaadete mahtu vähendama. Raskes rahalises olukorras alustas ETV 1999. a algul keerukaid läbirääkimisi erakanalitega reklaamist loobumise kompensatsioonilepingu pikendamiseks (1999. a septembrist 2000. aasta lõpuni).

ETV soovis (7. jaan 1999) reklaamist loobumise eest ajavahemikul 1. sept 1999 – 31. dets 2000 ehk 16 kuu eest 105 milj krooni (eelneva 20kuulise perioodi 1. jaan 1998 – 31. aug 1999 kompensatsioon oli 50 milj). Erakanalid pidasid seda ebareaalseks nõudmiseks. Kevadeks muutus üha tõenäolisemaks, et ETV poolt ette pandud tingimustel ei õnnestu lepingut sõlmida ja ETV pöördub tagasi eetriaja müügi juurde.

Samal ajal esitas ETV süüdistuse TV 1-le kompensatsioonimaksete tähtaegadest mittekinnipidamises. 16kuulise lepingu sõlmimiseni ei jõutudki. Märtsis 1999 saavutati põhimõtteline kokkulepe, et ETV saab erakanalilt 1999. a 52 milj ja 2000. a 65 milj. Kanalite suhted teravnesid. 26. aprillil 1999 tegi ETV TV 1 omanikule, Eesti Sõltumatu Televisiooni Asile, kompensatsioonimakse tasumata jätmise eest pankrotihoiatuse (TV1 võlg oli ETV väitel 480 000 krooni). Telekanalite juhtide tahe ja võimalused leida omal käel lahendus ringhäälingupoliitilistele probleemidele olid ammendatud. ETV oli otsustanud naasta reklaamiturule.

Seega kestis reklaamikokkuleppega saavutatud ajutine pingelõdvendus ringhäälingumaastikul vaid poolteist aastat. 3. mail 1999 **katkestas ETV juhatus reklaamist loobumise lepingu** erakanalitega, taastas eetriaja müügi ja reklaami edastamise. Paljude tegurite koostmõjul ei parandanud reklaamikokkulepe erakanalite olukorda kuigivõrd, küll aga viis tõsisesse kriisi ETV.

Vaatamata programmimahu ja omatoodangu mahu hüppelisele kasvule hakkas ETV järk-järgult **kaotama juhtpositsiooni auditooriumis**, vaatamisaja osakaalus ja reitingutes. Noorte osa kanali vaatajaskonnas hakkas vähenema, liikudes suuri programmiinvesteeringuid tegevatele ja populaarset meelelahutust pakkuvatele

erakanalitele. Ebaedu auditooriumis muutis hiljem raskeks ka ETV naasmise reklaamiturule ning süvendas veelgi poliitilist inertsust avaliku ringhäälingu probleemide suhtes. Lisaks finantsraskustele süvenesid 1999. a kevade hakul ka ETV siseorganisatsioonilised ja juhtimisprobleemid.

Eratelevisioon: kehkestumine läbi vastasseisu

Erakanalite kujunemise protsessi sel perioodil iseloomustab organisatsiooniline selginemine, esialgse omanikkonna taandumine, telefirmade liitumine ja **kontsentratsioon** ning kanalite minek valdavalt **välisomandusse**.

Tipp TV alustas ametlikult saateid 10. jaan 1995, peatas aga tegevuse rahaliste raskuste tõttu 13. märtsil 1996 ning kaotas ringhäälinguloa 25. juunil 1996. Tipp TV omanikuks oli AS Makarov Telekommunikatsioonid, mille aktsiapakist pool kuulus Makarov Muusik Managementile ja ülejäänud jagunes AS Rahajuhtimine ning AS Carina ja AS Krooninvesti vahel.

Kavatsuste protokoll **TV3** loomise kohta ETV ja RTV ühinemise teel kirjutati alla 28. nov 1995. Viktor Siilats lahkus ETV juhatuses esimehe kohalt 1. dets 1995, ETV ja RTV hakkasid ühist programmi eetrisse andma alates 1. jaan 1996. ASi TV3 asutasid 17. jaan 1996 aktsionärid AS Krenno (10%), AS Eesti Finantsinvest (8%), **Kinnevik (42%)**, AS Telemedia Eesti (34%) ja Soome MTV (6%). TV3 aktsiakapital oli 5 milj krooni. Kultuuriministeeriumi ringhäälinguloa konkursil võitis AS TV3 AS Triot ja sai tegevusloa 28. veebr 1996. TV3 juhiks sai väliseestlane **Mati Mihkelson** (1. juuli 1996). Oktoobris 1997 tegi kultuuriminister TV3-le hoiatuse, kuna välismaalaste osalus kanali omanikeriingis ületas ringhäälinguseaduses lubatu. TV3s töötasid juhtivatel ametikohtadel paljud endised ETV töötajad: **Toomas Lepp** programmidirektorina (kuni 1. jaan 1997), **Andres Jõesaar** juhatuse esimehe ja peadirektorina (lahkus TV3st märtsis 2000), **Enn Eesmaa** uudist juhina (kuni 7. juuli 1997). **Mart Luik** sai TV3 uudist juhiks 7. juulil 1998 ning hiljem ka kanali tegevjuhiks (1. aprill 2000).

Kanal 2 minek välisomandusse algas 1995. a, mil Norra kontsern **Schibsted ASA** ostis 24% kanali aktsiatest. 1998. aastaks oli Taivo Paju andmetel Schibstedi

osa suurenenud formaalselt lubatud 49%ni, tegelikult ulatus aga 80%ni (1999:60). Kui Schibsted sai 1998. a sügise hakul 92,5% **Eesti Meedia** omanikuks, muutus Kanal 2 sisuliselt osaks Eesti ühest suuremast ja enamkontsentreerunud meediagrupist. Kindlasti oli see samm äärmiselt oluline Kanal 2 jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Eesti vanima eratelekanali juhatuse esimehena (alates 1. märts 1993) töötanud **Ilmar Taskat** asendasid juhatuses 26. jaan 1998 **Sven Erik Tondel Andersen** ja **Kristjan Taska**, neist esimene tegevjuhina. 1. veebr 1999 asus Kanal 2 programmidirektorina tööle ETV teleteatri endine juht **Vilja Palm**. Mõnda aega tegutses Kanal 2 levialal **BFD Reklaamiklubi**, taastades 22aastase traditsiooniga saate „Reklaamiklubi” eetrisseandmise 21. jaan 1995.

TV1 (Eesti Sõltumatu Televisiooni AS, omanikud Oleg, Andres, Siiri ja Viivi Sõnajalg) andis eetrisse esimese katsesaate 8. märtsil 1996. Peatoimetajana alustas **Mart Pukk**, uudiseid tegid Kadri Hinrikus ja Nele Laanejärv. 7. jaan 1997 andis kultuuriministeriumi ringhäälingulubade komisjon Tipp TVst vabanenud 45. telekanali TV1 kasutusse. TV1 käivitas täispika programmi 10. veebr 1997. **Jüri Pihel** asus tööle TV1 programmijuhina 19. sept 1997. TV1 ostis Tipp TV pankrotivara. 16. okt 1997 tegi TV1 testsaate satelliidi vahendusel, kogu programmi edastamist satelliidi vahendusel alustati 1. nov 1997. **Rait Killandi** sai TV1 tegevdirektoriks 7. jaan 1998. Juhtimismeeskonna vahetus toimus 31. aug 1998, mil Eesti Sõltumatu Televisiooni (ESTV) juhatusse tulid lisaks Killandile ka teised endised ETV juhatuse liikmed – esimeheks sai **Vallo Toomet**, programmidirektoriks **Raul Rebane**.

Märtsis 1998 sai TV1 Venemaa Ostankino telekanali (ORT) esindajaks Eestis, mis andis võimaluse müüa Eestis nähtava ORT programmi eetriaega. See teravdas erakanalite konkurentsi ja sai tõsiste lahkkelide allikaks. ETV, TV3 ja Kanal 2 juhid pöördusid kultuuriministeriumi poole kaebusega, et TV1 vahendab vastavat ringhäälinguluba omamata reklaami ORT programmi, ohustades sellega ETV ja erakanalite reklaamilepingut. Telejaamad süüdistasid kultuuriministeriumi saamatus ringhäälingupoliitikas, kuna puuduvat igasugune järelevalve ringhäälingulubades seatud tingimuste täitmise üle (19. nov 1998). Vastuolud viisid selleni, et 6. jaan 1999 arvas Eesti Ringhäälingute Liit TV1 oma liikmete hulgast välja liikmemaksu tasumata-

jätmise pärast. Kõik kanalid vajasisid lisavahendeid, tendents **TV1 väljatõrjumiseks** teleturult ülejäänud kanalite ühisjõududega oli ilmne.

1998. algul läksid kanalid üle PAL-süsteemile. TV1 avas koostöös Norra riikliku telekommunikatsioonifirmaga Telenor satelliitmaajaama (11. märts 1998). Seniste ringhäälingulubade kehtivusaja lõppemise tõttu kuulutas kultuuriministerium konkursi kahele üleriiklikule ringhäälinguloale (15. dets 1998). Kandideerimisavalduse esitasid seni neil sagedustel töötavad Kanal 2 ja TV3 ning OÜ Eesti Jonnipunnid (Eldore Consulting) lubades luua uue kanali TV5+. Eldore Consulting OY taga olid ajalehtede väitel ärimedhed Rein Lang, Hans H. Luik, Andres Küng ja Viktor Siilats. Kultuuriministeriumi ringhäälingulubade komisjon andis uued ringhäälinguload välja viieks aastaks seni tegutsenud TV 3le alates 30. sept 1999 ja Kanal 2le alates 1. okt 1999.

Ringhäälingupoliitika ummikseis

Avalikud ringhäälinguorganisatsioonid olid 1970. aastate lõpus alanud deregulatsiooni ja turukonkurentsi tõttu kõikjal maailmas kaotanud oma **monopoolse seisundi** ja sattunud erasektori tugeva surve alla. Pea kõigis Lääne-Euroopa riikides kulmineerusid need protsessid 1980. aastatel. Ka mujal maailmas haarasid avaliku ringhäälingu identiteediotsingud areneval duaalsel telemaastikul nii tugeva avaliku ringhäälingu traditsioonidega maad (Austraalia, Lõuna-Aafrika Vabariigi ja Kanada) kui ka marginaalse avaliku ringhäälinguga USA (Mathe 1993; BBC 1992). Siirderiikides (sh Eestis ja Baltimaades) tuli see protsess mõnevõrra hiljem paratamatult läbi teha. Siinset olukorda komplitseeris teadmiste- ja ajanappus, avaliku ringhäälingu traditsiooni ja kogemuse puudumine ning meediaturu piiratus, mis tekitas kiiresti terava vastasseisu avaliku ja eraringhäälingu vahel. **Avalik-õiguslik ringhääling oli Eestis uus nähtus**, selle sotsiaalsete, kultuuriliste ja organisatsioonilis-majanduslike iseärasuste omandamine ning uute professionaalsete standardite loomine ja rakendamine lühikese aja jooksul ei olnud reaalne.

Liberaalide rünnak järgnes aasta pärast ringhäälinguseaduse vastuvõtmist. **Siim Kallase** (Reformierakond) ja RTV juht **Mart Siimanni** (Koonderakond)

osalusel toimunud RTV saates (12. mail 1995) avaldati mõte, et **ETV tuleks erastada**. Järgnevalt tegi Reformierakonna parlamendisaadik Kristiina Ojuland ringhäälinguseaduse muutmise seaduse arutamise käigus Riigikogus parandusettepaneku **piirata ETV reklaamiaega** 3 minutiga saatetunnis (seadusega lubatud 12 min asemel). Ettepanek ei leidnud toetust. Parandusettepaneku menetlemise käigus tekkinud pingeolukorda käsitleti ajakirjanduses kui järjekordset „**telesõda**” (14. juuni 1995). Riigikogu jäi siiski seisukohale, et ETV vajaduste katteks ei ole võimalik eelarveraha leida ja reklaamitulude radikaalne vähendamine pole seetõttu võimalik. Seaduseparanduse ebaõnnestumise järel tegi RTV juba eespool mainitud ettepaneku ETV 1996. a reklaamiaja ostmiseks 25 milj krooni eest (22. juuni 1995). Diskussiooni käigus avaldas *Äripäev* toimetuseartikli „ETV võiks likvideerida” (30. juuni 1995).

ETV püüdis vastasseisu lahendada **avaliku diskussiooni** abil. Riigikogu kultuurikomisjon (Tõnis Lukas), kultuuriministerium (Jaak Allik), ringhäälingunõukogu (Rein Veidemann), ETV ja ER algatasid avaliku mõttevahetuse ringhäälingu tuleviku üle Eestis Hagi Šeini koostatud „**roheline raamatu**” põhjal („Avaliku ringhäälingu tuleviku Eestis. 12+1 põhiküsimust, teese ja fakte diskussiooniks avalik-õiguslikust ringhäälingust”), mis saadeti seisukohavõtuks 112 organisatsioonile, asutusele ja institutsioonile ning 158 üksikisikule (4. apr 1996)³⁵.

„Rohelise raamatu” protseduur oli mõeldud ennekoike konsensusliku arusaama kujundamiseks Eesti ringhäälinguvaldkonna arendamiseks avalik-õigusliku ja eraringhäälingu tasakaalustatud ja stabiilses toimimises, kus mõlemad ringhäälinguvormid oleksid saanud välja arendada neile omase tegevus- ja mõjuruumi. Avalikule arutelule esitatud tekst kirjeldas avalikku ringhäälingut kui euroopaliku demokraatliku ühiskonna loomulikku ja lahutamatu osa. Rõhutati, et ainult toimetuskult, majanduskult ja poliitiliselt sõltumatu avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon, millele on seadusega pandud ühiskonnale oluliste sotsiaal-kultuuriliste ülesannete täitmine, suudab tagada avaliku huvi ja sotsiaalse vastutuse teostamise ringhäälingus ning panustada rahvusliku kultuuriidentiteedi hoidmisesse. Eraringhääling pakub reklaamitulul põhinevat „tasuta” meediateenust (*free-to-air*) ja ärioloogika sunnib erakanaleid orienteeruma massiauditooriumile, ennekoike mee-

lahutusele ja üldhuvisaadetele, mis seab programmile piiranguid ja muudab mitmekesise laiaulatusliku programmi tootmise ja pakkumise ebaotstarbekaks. Selles olukorras on riigi ringhäälingupoliitiline ülesanne tagada tingimused, milles mõlemad ringhäälinguvormid, nii avalik-õiguslik kui eraringhääling, saaksid järgida oma spetsiifikat ja täita oma põhifunktsioone. Põhiline on luua selline tegevusruum, kus on tagatud arengut võimaldav ressursijaotus, pikaajalisele planeerimisele rajatud tootmise stabiilsus ja prognoositavus.

„Roheline raamat” esitas mitmeid võimalikke mudeleid sellise süsteemi loomiseks. Kontseptsioonidokumendis püüti lahti mõtestada riigi rolli ja vastutust suhtumises avalikku ringhäälingusse. Vaadati läbi alternatiivsed viisid avaliku ringhäälingu finantseerimiseks (muuhulgas ka otsese ja kaudse loamaksu rakendamise võimalused), esitati programmikujunduse põhimõtted, analüüsiti kriitiliselt „avalik-õigusliku programmitellimuse” võimalikkust erasektorist, käsitleti küsimust riigi tellimusest avalikule ringhäälingule, lepingu võimalust avaliku ringhäälingu ja riigi vahel, ringhäälinguregulatsiooni, ühtse ringhäälinguregulaatori ja avaliku ringhäälingu aruandekohustusega seotud küsimusi.

„Roheline raamat” põhines Euroopa Ringhäälingute Liidu (EBU), BBC, Soome ja Taani ringhäälingu kogemusel. Kuna avaliku ringhäälingu ja duaalse telemaastiku küsimused olid Eesti avalikkuse jaoks uued ning professionaalsed ja poliitilised erimeelsused olid väga teravad, lootsid diskussiooni algatajad esile kutsuda osavõturohke avaliku, tasakaaluka ja konstruktiivse arvamuste vahetuse, millesse püüti kaasata oluline osa Eesti poliitilisest ja kultuuriavalikkusest. Diskussiooni algatajad eeldasid laialdast osavõttu ja huvi, sest Eesti ringhäälinguruumi kujundamine oli otseselt seotud demokraatia, kodanikuühiskonna arengu, avaliku huvi, rahvuskultuuriliste prioriteetide ja valikute küsimusega ning seetõttu ühiskondlikult oluline. Paraku ei väljunud diskussioon ringhäälingutegelaste professionaalsest ringist. Ühiskond ja avalikkus polnud selliseks aruteluks valmis. Erakanalite esindajad, kes nähtavasti ei pidanud vajalikuks püstitatud küsimustesse sisuliselt süveneda ega oma läbikaalutud seisukohti ja alternatiive pakkuda, asendasid selle oma erimeelsuse välise demonstratsiooniga. Valitsevad negatiivsed hoiakud ning emotsioonid ületasid rahulikuks aruteluks vajaliku tasakaalukuse. Erakanaleid koondava Ringhäälingute Liidu esindajad

loobusid sisulisest diskussioonist ja lahkusid „roheline raamatu“, ning ringhäälinguvaldkonna aruteluks korraldatud konverentsilt Rahvusraamatukogus (7. juuni 1996, Šein 1997a)¹. Eesti Ringhäälingute Liit teatas, et ei soovi osaleda ETV algatatud diskussioonis (10. juuni 1996), ERL juhatus avaldas kriitilise arvamuse „roheline raamatu“ ideestiku kohta (12. juuni 1996), telejuhtide Ilmar Taska, Oleg Sõnajala ja Toomas Lepa avaldatud ühiseisukoht televisiooni olukorrast Eestis (22. juuni 1996) kinnitas veel kord vaadete teravat eristumist. Ringhäälinguehituse põhiküsimused jäid läbi arutamata. Ka järgnevatel aastatel ei suutnud ei erakonnad, valitsus ega Riigikogu leida reaalseid ringhäälingupoliitilisi alternatiive ja konsensuslikke lahendusi valdkonna pingelikele. Selleks kulus veel tervelt viis aastat.

Uue ilminguna hakkas ringhäälingupoliitilisi otsuseid (vähemasti kaudselt) mõjutama eetripraktika. Valimiskampaania kajastamise, uudiskünnise ja uudiste käsitluse hindamisel muutusid poliitikud sageli äärmiselt tundlikuks, harvad polnud juhtumid, kus ühes ja samas uudisloos või ajakirjanduslikus käsitluses nägid vaadetelt erinevad erakonnad oma oponentide tahtlikku eelistamist. Näitena võib tuua juhtumi oktoobrist 1996, kus ETV uudistejuhi Vallo Toometi saates „Suures plaanis“ esitatud oletus, et koalitsioon võib laguneda, vallandas ajakirjanduses ägeda diskussiooni ETV sõltumatus ja finantseerimise küsimuses, millesse sekkus ka peaminister Tiit Vähi. Sel ajal kogunenud poliitilise pinge üks väljundeid oli kahtlemata see, et samal ajal toimud eelarveprotsessis jäi ETV 1997. aasta riigi toetuse kasvuprotsent 1990. aastate madalaimaks (lisatabel 3).

„Rohelise raamatu“ protseduur ei andnud loodetud mediapoliitilist väljundit – nn „**ringhäälingu valget raamatut**“ – konsensuslikku strateegiadokumenti ringhäälingu arendamiseks Eestis. Tuli jätkata lahenduste otsimist seadusandluse muutmise ja täiustamise kaudu, mis, nagu hilisemad aastad näitasid, oli vaadete lahknevuse ja konsensuspuudumise tõttu vaearikas ja jäi pikaks ajaks märgatavate tulemusteta.

ETV initsiatiivil ja kultuuriministeeriumi tellimisel jaanuaris 1997 esitatud (koostaja **Enn Kopli**) Eesti Ringhäälinguseaduse ning raadio- ja televisiooniseaduse eelnõude tööprojektid nägid ette **ETV ja ER ühendamise Eesti Rahvusringhäälinguks**. Eelnõu sisaldas ideed **riigitellimusest** ja ETV **finantseerimisskeemi muutmisest**. Selle idee kohaselt oleks Eesti Televisioonile

seadusega esitatud riigi informatsiooni-, kultuuri-, haridus-, teadus- ja spordi-, arendus- ning arhiivitellimus. Riigi ringhäälingutellimust oleks rahastatud riigieelarvest. Iga aasta riigieelarves oleks määratud eraldi osana vahetult Eesti Rahvusringhäälingule eraldi 1) riigi ringhäälingutellimuse täitmiseks, 2) investeeringuteks. Eraldis oleks määratud summas, mis võrdub järgmise või suurema protsendiga antud aasta riigieelarve kuludest kokku: 1) riigi ringhäälingutellimuse täitmiseks – 1,0% riigieelarve mahust; 2) investeeringuteks – 0,1% riigieelarves sätestatud riiklike investeeringute kogumahust. Kui sellel alusel arvatud eraldise summa oluks väiksem eelarveaastale eelnenud kolmel aastal Eesti Rahvusringhäälingule määratud sama sihitusega eraldiste summade aritmeetilisest keskmisest, määrataks eraldi nimetatud keskmise summas. Sätestatu rakendamise esimesel kolmel aastal võetaks arvesse ETV-le ja ERile määratud eraldisi.

Eelnõusid kultuuriministeeriumis arutanud ja ringhäälinguseaduse muutmist ette valmistanud ringhäälingutegelaste ümarlaud läks kokkulepet saavutamata laiali (20. jaanuar 1997). Jätkas kitsam töögrupp: Rein Veidemann (juht), Paul-Eerik Rummo, Rein Lang, Marju Laur, Märt Kubo ja Halliki Harro. Kuigi kultuuriministeerium püüdis leida erakanalite esindajatega kompromissi ning oli nõus piirama ETV ja ER reklaamimahtu tippajal (5 min tunnis senise 12 min asemel; 5. veebr 1997), ei õnnestunud komisjonis ühisarvamust leida ja minister Jaak Allik saatis komisjoni laiali (23. mai 1997). Enn Kopli kavandi kohaselt koostati ministeeriumis küll **Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu**, ent see jäi Riigikogus menetlemata.

Rahvusringhäälingu loomise nurjumise järel tegid valitsus, kultuuriministeerium ja koalitsioon korduvaid ebaõnnestunud katseid **ETV stabiilse finantseerimisskeemi** leidmiseks. 1998–1999 töötati järjestikku välja ligi kümnekond eelnõu, milles püüti kehtestada fikseeritud suhet riigi maksutulude ja avaliku ringhäälingu toetuse vahel, ent paraku need eelnõud kas ei jõudnud Riigikogu menetlusse või võeti esimesel lugemisel tagasi.

Kuigi 1998. a algusest kuni 1999. a maini kehtis ETV ja erakanalite TV3, TV1 ja Kanal 2 vahel leping, mille kohaselt ETV loobus eetriaaja müügist ja reklaami edastamisest ning sai selle eest erakanalilt kompensatsiooni, ei tõstatanud ei valitsus ega Riigikogu küsimust olukorra seadustamisest ja reklaami keelamisest

avalikus ringhäälingus, kuigi just see oli peamine ringhäälingu sisepeingete allikas. Ringhäälinguseaduse muutmise ja ETV stabiilse finantseerimisskeemi otsinguid jälgivad erakanalite esindajad – Vallo Toomet (TV1), Kristjan Taska (Kanal 2), Andres Jõesaar (TV3) ja Toomas Lepp (ETV) saatsid 2. veebr 1999 Riigikogule ja valitsusele avaliku pöördumise, milles taotlesid ETV senise finantseerimise korra muutmist ja väljendasid ühist seisukohta, et **ETV võiks jätkata ilma reklaamita**, mis omakorda nõuaks ETV stabiilset riigipoolset finantseerimist. Poliitilist lahendust see avaldus kaasa ei toonud. Aastaid jätkunud ebaõnnestumised ringhäälingu arenguks sobiva konsensusliku lahenduse leidmiseks oli lõpuks üks peamistest põhjustest, miks Eesti telesüsteem 1999. aasta lõpus ülikriitilisse seisu jõudis.

Riigikogul ei äpardunud mitte ainult ETV finantseerimisküsimuse lahendamise. 25. märtsil 1997 täiendas Riigikogu ringhäälinguseadust §ga 20¹ „Valimisreklaam”. Määratleti valimisreklaami mõiste, kandideerivate isikute kasutamine saadete autorite ja kommentaatoritena väljaspool valimisreklaami. Ringhäälingujaama valdajat kohustati avalikult teatavaks tegema Riigikogu ja kohalike omavalitsuste volikogude valimiste eelse kampaania käigus valimisreklaami edastamise tingimused ja kord, mis pidid olema ühesugused kõigile valimiskampanias osalejatele. Augustis 1998 püüti sätet muuta, ent see ei saanud nõutavaid poolthääli. 25. jaan 1999 tunnistas Riigikogu § 20¹ kehtetuks.

Kokkuvõtteks tuleb öelda, et 1995–1999 ei edenenud avaliku ringhäälingu sotsiaalse ja kultuurirolli sügavuti mõistmine, ei jõutud selge riikliku seisukohani ringhäälinguvaldkonna stabiilseks ja tasakaalustatud arenguks, ei suudetud lahutada avaliku ja eraringhäälingu finantsallikaid. Sellel oli mitu kaalukat põhjust.

- Kõigepealt huvigruppide vaadete ja positsioonide vastandlikkus. Aktiivsed huvigrupid olid küllalt mõjukad, et taandada kultuuriministeeriumi mistahes ettepanekud. Ühiskomisjonides esitati nii vastandlikke vaateid, et need muutsid töögrupid töövõimetuks.
- Teiseks, enamikul Eesti juhtivatest erakondadest ei kujunenud välja selget meediapoliitilist seisukohta ringhäälingu arendamiseks. Valitseva liberaalse (majandus)keskkonna taotluste ühitamine avaliku huvi ja sotsiaalse vastutuse eesmärkide realiseerimisega ringhäälingus ei õnnestunud.

- Kolmandaks, Eestis puudus ringhäälinguregulaator – sõltumatu institutsioon, mis sarnaselt enamiku riikide praktikaga võinuks normide seadmise ja järelvalve kõrval esineda ka **aktiivse ringhäälingupoliitilise subjektina**. Olemasoleval ringhäälingunõukogul puudus selleks legitiimsus, nõukogu oli loodud vaid avalikku ringhäälingut jälgivaks organiks ning sellel puudus potentsiaal üldisema arendusprotsessi vedamiseks.

Kuigi teleringhäälingu mitmetele olulistele probleemidele sel perioodil lahendust ei leitud, kiirendas Eesti liitumisprotsess Euroopa Liiduga Eesti ringhäälingukeskkonna **euroopastumist** (vt Tomingas 2005) ning Eesti ringhäälinguruumi kooskõlastumist Euroopa Liidu audiovisuaal- ja meediapoliitikaga. Riigikogu ratifitseeris **piiriülese televisiooni Euroopa konventsiooni** ja selle muutuste protokoll (9. veebr 1999). Konventsiooni nõuete rakendamiseks Eestis võttis Riigikogu vastu ringhäälinguseaduse muutmise seaduse (16. juuni 1999). Täpsustati mõisteid, oma ja Euroopa päritolu toodangu mahunõudeid, samuti nõudeid lastele mõeldud saadete, vastulause esitamise, autoriõiguse tagamise, reklaami, otsepakkumise ja sponsorluse ning järelevalve ja vastutuse teostamise kohta ringhäälingu üle. Seadust täiendati ka poliitilist tasakaalustatust puudutava paragrahviga.

Olulise ringhäälingupoliitilise küsimusena kerkis sel perioodil mitmeid kordi esile **venekeelse telekanali loomise** küsimus. 1997. a osales TV Com ringhäälingulubade konkursil sooviga luua venekeelne telekanal TV4 (7. jaan 1997). Eesti Meediakeskuse ja Balti Meediakeskuse korraldatud konverentsil „Mitmekeelne ringhääling Eestis” arutati ka venekeelse telekanali asutamise võimalusi (18. sept 1997). Märtsis 1998 teatas ETV, et kavandab sügisest eraldi venekeelse programmi edastamist. Konkreetsete lahendusteni pole jõutud ka 2005. aastaks. On täiesti selge, et ühe kanaliga ETV ei suuda täita vähemusrühmade, sealhulgas mitte-eestlastest televaatajate info- ja kultuurivajadusi.

1990. aastate teisel poolel loodi ja täiustati telekommunikatsiooni- ja meediasektori seadusandlust – võeti vastu reklaamiseadus (1997), telekommunikatsiooniseadus (1998) ja kaabellevi seadus (2000). Ka nende valdkondade reguleerimine oli pingerikas, sest teravalt põrkusid erinevad vaated, poliitilised ja professionaalsed (grupi)huvivid.

Programm

Teleprogrammide valdkondlik, sisuline ja temaatiline struktuur peegeldas reaalse elu vastuolusid ja meedia funktsioonide olulist muutumist (Vihalemm, Lauk & Lauristin 1997). Kuigi uudistel ja ajakirjanduslikel saadetel oli programmides oluline koht, hakkas märgatavalt suurenema lavastuslike ja meelelahutussaadete (ka filmide) osakaal. Reklaami muutumisel peamiseks sisetulekuallikaks pidid telekanalid tegema panuse **meelelahutuslikkusele ja üldhuviprogrammidele**. Eesti meediaturu potentsiaali ja väikeriigi vaatajaskonna arvu silmas pidades tekitas nelja mitmekesise ja eetrikonkurentsisis efektiivse programmi loomine kanalijuhtidele ning ennekõike omanikele keerulisi finantsprobleeme, samas oli kasvav konkurents soodne vaatajatele. Alates 1994–1995 aastast muutus telepakkumine Eestis üha rikkalikumaks ning žanriliselt ja funktsionaalselt mitmekesisemaks. Seda ennekõike hankeprogrammi osas, sest ekraanidele jõudis enamik tuntumatest ja populaarsematest sari- ja seeriafilmidest (sealhulgas seebiseriaalidest) ning suur valik mängu- ja dokumentaalfilme USAst, Austraaliast, Kanadast ja Inglismaalt.

Kõrgeim vaadatavus ei olnud enam ETV uudistel ja publitsistikal, vaid seriaalidel ja mängudel (Veskimägi & Susi 1996: 129). Kolmandik Eesti elanikkonnast elas allpool vaesuspiiri, mis selgitab vähemalt osaliselt sel ajal ekraane vallutanud seebiseriaalide tohutut populaarsust. Tipphetkel jooksis programmides kokku paar-kümmend sarja. Võistlused ja mängud kogusid kõrgeimaid reitinguid. Eestlastele meeldis mängida, veel enam aga vaadata teiste mängu. Vaatamata sellele, et ETV suutis kõita suurt vaatajaskonda Eestit liitvate rahvuslike suursündmuste ja tippasemel spordivõistluste ülekannetega, algas teleauditooriumi diferentseerumine ja killustumine. Lisavõimalusi hakkas pakkuma üha kasvav kaabel- ja satelliittelevisioon.

Keskonna- ja situatsioonimuutus tingis **auditooriumi tegelike vaatamiseelistuste** üha täpsema arvestamise vajaduse saatekava koostamisel ning telejaamad hakkasid ka ise aktiivselt neid eelistusi oma programmi- valikutega kujundama. Alates 1995. a lõpust hakkas **BMF** regulaarselt pakkuma päevikuuringu andmeid vaatajakäitumise kohta. Kanalite eneseteadvustamise, identiteedi- ja mainekujundusvajadused ning programmilise eristumise eesmärgid sundisid programmijuhte

täpsemalt määratlema sihtgruppe, kelle maitset ja vajadusi tuli silmas pidada nii oma- kui hanketoodangu valikul. Auditooriumi segmenteerumist suunas ka jõudu koguv turundustegevus. Tuli end tõestada nii vaatajakonnale kui ka reklaamijatele. Erakanalite programmi- loojad tulid peamiselt ETVst, seetõttu kanti sinna üle ka palju eesti teletraditsioonidest. Samas eksperimenteeriti neil aastatel kõigis kanalites programmistruktuuridega, teisendati traditsioonilisi saatevorme ning püüti leida uuele ajastule kohaseid saatelahendusi ja -vorme. Televisiooni loometöötajatelt nõudis see uutlaadi professionaalsust ja oma oskuste väljakujundamist tööks konkurentsitihedas teleruumis. Selline otsingutefaas oli siirdeühiskondadele iseloomulik, duaalsele telemaastikule kohaste programmipõhimõtete väljakujundamine ja vajaliku kogemuse tekkimine võttis aega. Võiks öelda, et loomingulisus prevaleeris sel „sisseelamise” perioodil veel pragmaatilise ja ratsionaalse majandusliku loogika üle, mis sundis hiljem nii erakanalid kui ETV märksa rangematesse programiformaatidesse.

1990. aastate teisel poolel algas uute, kaasaegsete programmikoostamise võtete rakendamine. Üha järjekindlamalt hakati kasutama uuele ühiskonnatüübile kohandatud, konkurentsile ja reklaamituru tingimustele vastavat, USA-s ja ka Lääne-Euroopas kõrge professionaalsuseni lihvitud saatekava kompositsiooni (programmingu) võttestikku auditooriumi maksimeerimiseks. Kanalid õppisid kasutama mitmeid kommertsprogrammingu tehnikaid: vaatajavoogude suunamise võtteid, vaatajajarjumuste kujundamist, kohanemist sihtauditooriumite ajakasutustüübiga, põhiliste köitvustegurite arvestamist jms. Siirdeperioodile omaselt võis saatekavade kompositsioonis näha üheaegselt kahe peamise programmingupõhimõtte, nii ameerikaliku „audience flow” kui ka euroopaliku, sisu väärtustava ja peamiselt avalik-õiguslikule teletüübile omase programmikoostamise printsiibi rakendamist. Nii ETV, TV3, Kanal 2 kui TV1 tegid sel perioodil katseid sulandada erinevaid tehnikaid, lõid uusi mudeleid erinevate programmitsoonide tarvis, püüdsid leida sobivat võttestikku eestikeelse omatoodangu ja hankeprogrammi saatekavasse paigutamiseks.

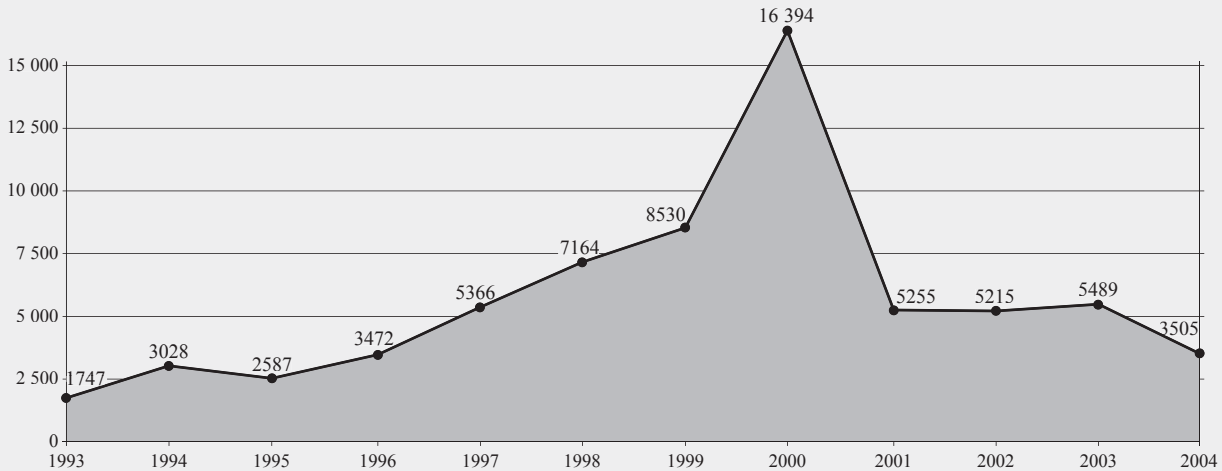
Kõige keerulisemas programmikujundamise situatsioonis oli sel perioodil ETV. Vajadus saada tulu reklaamist muutis keerukaks avaliku ringhäälingu printsiipide sihikindla järgimise. ETV oli kohati sunnitud rakendama



Joonis 11. Eesti telekanalite omasaadete kogumaht 1993–2004

Tundi aastas

Omasaadet on toodetud telejaama enda tehnilisi vahendeid ja personali kasutades; telejaama omatoodangusse arvatakse nii omasaadete kui ka koostöö- ja tellitud saated



Allikas: autori arvutused statistikaameti andmete põhjal

kommertsprogrammide omaseid võtteid, mis vähendas avalik-õigusliku teleprogrammi tajutavat erisust erakanalitest, seda eriti vaadatavuse tippajal. Vastuolu avalik-õiguslike eesmärkide, suuremahulise ja mitmekesise omaprogrammi tootmise kohustuse ning organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamiseks ebapiisavate ressursside vahel oli sel perioodil kujuneva avalik-õigusliku televisiooni põhiprobleemiks. Auditoriumi osakaal oli oluline näitaja ka ETV tegevuse hindamisel, enesetõestamise perioodil ei olnud auditoriumi vähenemine soovitatav. Kuigi ETV programmi struktuur järgis kogu perioodi jooksul avalik-õiguslikku malli, ei suudetud siiski saavutada programmi üldilme tajutavat, selget ja vaieldamatut erisust. Kujunenud meediapoliitilises pingeväljas ei tulnud see ETV-le kasuks.

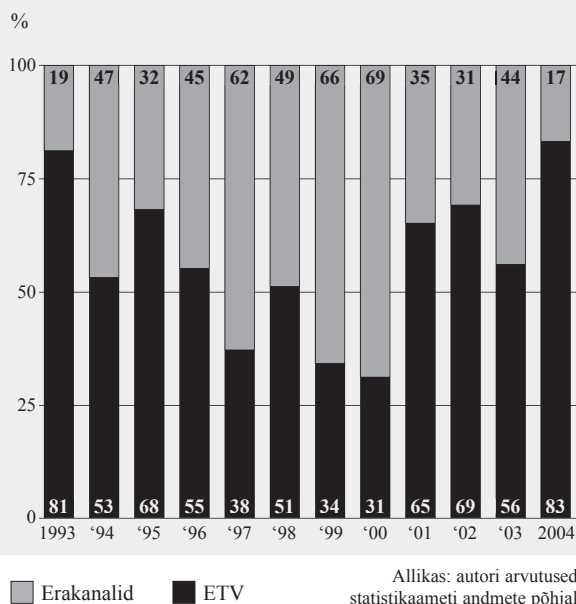
1990. aastate teisele poolele erilisel iseloomulikul tendentsil seisnes selles, et erakanalid tegid suuri jõupingutusi, et toota võimalikult mitmekesist, rohket omasaadete ajakirjanduslikku ja meelelahutusprogrammi ning näidata oma suutlikkust täita ka avalikule ringhäälingule omaseid funktsioone. Kuigi omasaadete olid hankeprogrammiga võrreldes kulukad, usuti auditoorse edu võtit olevat eestikeelses omatoodangus. Neid

püüdlusi stimuleerisid ka enesetõestuslikud püüdlused, konkurentsitahe ETVga, läbilöögivajadus, pingelised otsingud oma spetsiifika leidmiseks ja teleturul kinnistumiseks.

Samas piirasid erakanalite tootmisvõimalusi reklaami- ja sponsortulud. Suhteliselt kalliks omatoodanguks vajalikke ressursse ei olnud kerge leida, sageli sõltusid valdkonna-, teema- ja žanrivalikud pigem reklaamijate ja sponsorite kui telekanalite eneste eelistustest. Paljud tegijad ja sõltumatud tootjad otsisid ise oma saadetele sponsoreid, praktiseeriti reklaamibarterit. Eetrisse läksid saated, mille tootmiseks suudeti leida raha. Seetõttu sattus tele-eetrisse ka juhuslikku ja professionaalselt nõrka toodangut.

Arengutuhinas tõusis saatenimetuste arv 1998.–1999. aastal väga suureks, programmide üldmahu suurenemist tingis ka reklaamituru loogika. Telemaastikul hakkasid ilmema makrotasandi struktuurimuutused. Kuni 1997. aastani oli ETV suurim ja mitmekesisema tootestruktuuriga teletootja, mistõttu eestikeelse eetri omasaadetes domineeris ajakirjanduslik ja kultuuriprogramm (lisatabelid 4 ja 5). Alates 1998. aastast, mil kasvas kõigi kanalite toodangumaht, hakkas omatoodangu struktuur muutuma – erakanalite omatoodangu osakaalu

Joonis 12. ETV ja erakanalite osakaal televisiooni omasaadete mahus 1993–2004



suurenemine tähistas **uue programmiruumi** teket, kus valdav osa sektori omatoodangust oli meelelahutusliku ja kommertsliku iseloomuga.

Auditooriumi suurendamise vajadus ja konkurents tõstis kaheldamatult teletegijate professionaalsust ja saadete üldist taset. Neil aastatel toimus ajakirjanike ja režissööride põlvkonnavahetus. **Televisioon moderniseerus**. Programmi esitamise stiil, „pakendamine” ja režii-line tase tõusis. Samal ajal vähendas suundumus meelelahutusele ajakirjanike ja publitsistide rolli ja tingis **uut tüüpi saatejuhtide**, ankrute, lauljate, näitlejate ja *show*-meeste esilekerkimist meediapersoonidena. Ringhääling pakkus üha enam ainet seltskonnaajakirjandusele.

Alates 1998. a suutsid kanalid küllalt hästi rahuldada sihtgruppide nõudeid ning töötasid aktiivselt uute vajaduste kinnistamiseks. Sel perioodil hakkasid **erakanalid pakkuma ETV-le tõsist konkurentsi**. Kõitvate mängufilmide valik, maailma parimad sarifilmid ja seriaalid, suurenev spordiprogramm ja populaarsed mänguformaadid koos täpsemalt üldhuvile orienteeritud originaalprogrammiga lähendasid kanalite osakaalu. Aprillis 1999 oli TV3 osakaal eestlaste vaatamisajas esimest korda suurem kui ETV-l (joonis 15).

Kiil 20. ETV tuntumad spetsialistid

Telekunstnikud: Tiina Alver, Linda Andreeste, Epp Asper, Elmar Kell, Renee Kelomees, Liina Kulles, Imbi Lind, Juta Maisaar, Leonardo Meigas, Sirje Merima, Inna-Maia Paiken, Guido Pant, Sirje Peerna, Liina Pihlak, Ivi Piho, Heiti Polli, Saima Priks, Valve Pukk, Gunta Randla, Joosep Remme, Arvi Siplane, Epp Suuroja, Meeri Säre, Erich Tali, Eugen Tamberg, Aino Tarvas, Sirje Tooma, Endla Toots, Ilmar Torn, Peeter Urtson, Helge Uuetoa, Tõnu Virve, Kersti Voogre, Tiiu Übi jt

Helirezissöörid, helitehnikud, helikujundajad: Feliks Aarmann, Anneli Ennet, Monika Holm, Lembit Hõbemägi, Britta Jaanimägi, Mati Jaska, Heino Jürisalu, Enno Kaisma, Margus Kappel, Toomas Kaur, Priit Kuulberg, Enn Laidre, Maarika Lass, Kalju Liblik, Jaanus Ling, Henn Liiva, Peeter Määrits, Andrus Nirk, Enn Oja, Paul Oja, Veera Ojari, Sirje Older, Mari Otsa, Mati Pahk, Indrek Parmas, Heli Paun, Gunnar Pedraudse, Valdek Peedosaar, Ago Preimann, Koit Pärna, Ahti Raias, Marika Rausma, Peeter Rekkaro, Peeter Roos, Ants Ritso, Hella Rõuk, Jüri Sandre, Raimond Schönberg, Olavi Soomre, Jüri Sooaär, Sven Suits, Halvi Sursu-Jaska, Hillar Tamme, Agu Tammeorg, Rein Urm, Jüri Vaher, Ain Varts, Tiit Varts, Vambola Velli-Vällik, Ernst Veber, Märt Viisileht, Toomas Vimb, Jüri Vood jt

Valgustajad: Jüri Hindremäe, Jaak Hussar, Peeter Jaanimäe, Urmas Kauniste, Erno Kirst, Margus Krasikov, Urve Laumets, Ain Lindvers, Peeter Mattheus, Ülo Mattheus, Ürgo Mürk, Kaljo Nikker, Jüri Norkroos, Jaak Nurm, Raul Priks, Lembit Pärn, Silver Riibak, Taimo Sarv, Tõnu Simm, Vambola Sinimäe, Erik Sööl, Vello Vilms jt

Fotograafid: Jüri Belov, Ülo Josing, Gundemar Kalmus, Hannes Lintrop, Heidi Maasikmets, Jaak Maisma, Arnold Moskalik, Anton Mutt, Kersti Palgi, Peeter Pikkur, Hans Roosipuu, Jaan Rõõmus, Vassili Samussenko, Peeter Sirge, Valeri Svintsov, Raivo Tiikmaa, Toomas Tuul, Valdur Vahi, Arno Vare jt

Grimmikunstnikud: Ene Antson, Mare Bachmann, Silvia Kromanov, Ly Kämer, Maibi Levkoi, Inga Patrak, Heli Prinzhthal, Krista Pärt, Krista Toomperre, Inga Tõnissaar jt

Filmimonteerijad: Liidi Aas, Aada Aruoja, Meeri Baumer, Helle Kalda, Kadri Kanter, Salme Kõrvemann, Margit Maran, Elviira Mutt, Tiiu Pöldver, Linda Reinberg, Kaie-Ene Rääk, Riina Sippol, Anne Trotski, Mare Vihalem jt

Videomonteerijad: Vladimir Dedjurin, Malle Eelsaare, Andres Jõenurm, Rauno Kanne, Toomas Karik, Kaarel Kelberg, Indrek Konsa, Toomas Korts, Kalle Käärik, Andres Lepasar, Urmas Markna, Aivar Müür, Kristi Neuland, Illar Orav, Raivo Paiste, Riho Peterson, Aimar Prou, Tiiu Pöldver, Priit Pärj, Ülle Raid, Hendrik Reindla, Kalle Saare, Gennadi Spitsõn, Gennadi Starikov, Juri Stepukov, Hannes Sule, Martin Taklaja, Peeter Tobbi, Maarek Toomperre, Ahti Tubin, Margus Vettik, Kalev Virkus, Arne Võsa jt

Eesti Televisiooni programm

Vaatamata arengu vastuolulisusele domineerisid ETV programmi koostamisel avalik-õiguslikud põhimõtted, mis avaldusid faktipõhiste ja lavastuslike saadete vahekorras, ajakirjandusliku ja kultuuriprogrammi suuremas mahus meelelahutusega võrreldes, mitmete vähemusrühmade huvide arvestamises, tõsisemas, erapooletus ja tasakaalustatud ning kohusetundlikus teemakäsitluses. 1995–1997 aastate programmijuhi Raul Rebase sõnul lähtuti ETV programmi koostamisel avalik-õiguslikule ringhäälingule omasest põhimõttest, et „rahvustelevision on demokraatia, rahvuskultuuri ja keele kaitsemehhanism” (Rebane 1997:7).

1996/97 telehooaja hakul käivitus uus **digitaalse tehnikaga uudistestuudio**, mis võimaldas uuendada „Aktuaalse kaamera” vormi ja informatsiooni videograafilist esitust. Majandusuudised eraldati Akst: majandussaadete „**Kapital**” (1996–97; T. Joosu, A. Laas, R. Saarna, J. Kosemaa, K. Mägi) oli esimene ühitatud toimetaja-saatejuhi ehk „ankruka” professionaalne majandus- ja äriinfosaadete. Suurenes AK korrespondentide arv, Kohtla-Järve, Valga ja Tartu korrespondentidele lisandusid Saaremaa (1995), Pärnu (1997), Moskva ja USA, Brüsseli korrespondentidepunkt (1996–2000; M. Mikko). Uudistesaadete sagedus kasvas 7 korrani päevas, tõusis ka „Aktuaalse kaamera” vaadatavus (toimetajad V. Liivanõmm, I. Treufeldt, A. Vill, R. Västriku).

Publitsistikas olid olulisemad kommenteerivanalüüsiv saade „**Suures plaanis**” (1996–98; V. Toomet, I. Treufeldt, S. Valner, M. Leikop), hiljem „Nädala nägu”, sari „Päevast päeva” (1998–99), kolumnistlikku nädalavaatlust alustas „**Brauser**” (1999–2001; I. Treufeldt, K. Käesel, R. Timak). Oma laia ajakirjanduslikku amp-luaad kinnitas Mati Talvik, tehes „Talviku tundi” (1995–97) ja ajaloosarja „Oli kord Eesti NSV” (1998–99; M. Talvik, S. Talberg, R. Timak). Uudne temaatika oli tarbijakaitse: „**Pooltund kõigile**” (1995–2000; M. Tuus, O. Jaksi). Päevateemadel diskuteeriti saates „**Otseliin**” (1995–00; K. Saks, S. Valner, A. Ruussaar, M. Talvik, I. Treufeldt jt). Spetsiifilistesse valdkondadesse süüvisid välispoliitikasaadete „**Välisilm**” (1996–...; A. Rannamäe, H. Tiikmaa, T. Maiberg), majandusajakiri „**Insider**” (1998–2002; M. Lillemets, M. Radsin, E.-K. Taimre, R.-R. Veskema, E. Selirand), selle kõr-

Kiil 21. ETV diktorid

Tõnu Aav, Indrek Birkan, Leonid Brodski, Enn Eesmaa, Sirje Eesmaa, Natalia Gurovitš, Gennadi Gramberg, Mare Haab, Ljudmila Harlamova, Marite Kallasmaa, Ewe Kaselaan, Merike Kass, Harri Kingo, Ivi Kreen, Aune Lahdenpera, Reet Liimets, Urmas Liiv, Kadri Lipping, Diana Lorents, Leili Lukas, Zinaida Madissova, Natalia Malleus, Riho Mesilane, Ofelia Mikk, Margit Noor, Urmas Ott, Külli Palmsaar, Ruth Peramets-Püss, Tiina Pärn, Merle Randma, Hanneli Reili, Urmas Reitelmann, Margus Saar, Irena Safonova-Kromm, Kristel Sarnet, Piret Sauter, Anneli Säilä, Endel Sõerde, Mare Neidlich-Taimre, Alice Talvik, Jaak Tamleht, Helene Tedre, Kalmer Tennosaar, Sirje Tennosaar, Urve Tiidus, Tõnu Tirel, Ott Ummelas, Mai Uus, Neeme Valtenberg, Katrin Viirpalu, Riho Västriku, Rita Väär jt

val „Majandusareen” (1998; E. Läck, O. Mirme). Kandev roll oli endiselt dokumentaalsarjal „**Teateid tege-likkusest**”.

ETV tegi politseisaadet „**Avatud toimik**” (1995–...; E. Boltovski, P. Kuusk, O. Suuder), sarja „Euromee-ter” (1998–99; K. Tarand), „**Maahommik**” (1998–...; K. Valner, M. Kirotar, G. Pelisaar, R. Kukku, O. Kenk, A. Jürgens, E. Vaikre, A. Laaneots, R. Kübarsepp, O. Jaksi, M. Keiman, S. Talberg, K. Nurm). Algas puuetega inimeste elu käsitlev „Inimeselt inimesele” (1997–2004; L. Mae, K. Mardna, E. Koppel).

ETV-l oli 1990. aastate keskel raskusi publitsistika-potentsiaali hoidmisega, kogenud teleajakirjanikke hakkas nappima, sest 80ndate lõpu ja 90ndate alguse rohkearvuline tugevate tegijate põlvkond oli hajumas poliitikasse, erakanalitesse ja muudesse tegevusvaldkondadesse. Sel perioodil alustati mitmeid edukaid ühisprojekte trükiväljaannetega, mis tõi kaasa nii uurimusliku teleajakirjanduse arengu kui ka üha populaarsemaks muutuva nn **informatiivse meelelahutuse** vormistiku (*infotainment*), milles publitsistlik teemaarendus ühendati meelelahutuslike vormielementidega. Algas „**Õhtune ekspress**” (1996–99; ETV ja *Eesti Ekspressi* ajakirjanikega: V. Kersna, P. Hõbemägi, M. Jürgen, M. Kärmas, M. Radsin). **Vahur Kersna** ajakirjaniku-karjäär kujunes edaspidi hiilgavaks just selles žanris. *Postimehe* toimetajad tegid ETVs sarja „**Luubi all**” (1998–99; K. Tarand, P. Ernits, T. Jõgeda).

Avaliku televisiooni arendamise seisukohast oli oluline **ETV regionaalprogrammi** (1995–97) väljaku-jundamine: „Lõunakanal” (Lõuna-Eesti), „Linnapilt”

(Tallinn), „Viru regi” (Virumaa), „Meite maa” (Saaremaa), hiljem regionaalkorrespondentide koostööna toodetud „Virust Võruni” (1997–99).

ETV **sporditoimetus** lülitus väga aktiivselt EBU töögruppidesse. ETV trumbiks konkurentsierakanalitega kujunes suusatamise maailma karikavõistluste suuremahuline kajastamine, alates 1999. a tootis ETV Otepää MK etapilt rahvusvahelist telepilti (projekti juht Lembitu Kuuse). Toimetusse tulid Marko Kaljuveer, Helar Osila, Anu Säärts, Ivar Jurtšenko, Ingrid Toomis, hiljem Priit Kuusk, režisse Ago Lõbu, Margit Rand, Maiga Karlson, Heidi Dorozkin.

„Vene videokanal” tehti head venekeelset publitsistikat: „Saatused” (1998–2000; G. Velman, N. Malleus, G. Reenumägi, O. Martõnova, S. Ledenjov), „Ennäe inimest!” (1997–98; O. Martõnova, I. Žurjari), „Teie arvamus” (1998–99; P. Ivanov, N. Malleus, O. Martõnova), „Kuidas läheb?” (1997–99; G. Velman, S. Ledenjov, J. Jalviste), jätkus autorisaade „**Subjektiiv**” (1988–2004; N. Jalviste, J. Jalviste), Venemaa olusid valgustas saate-tsikkel „Jälle Moskvast” (1997; N. Jalviste, J. Jalviste. Päevakajalises saates „Teadmiseks” (1998–2003; I. Žurjari, A. Tšaplõgin, P. Ivanov, N. Kitam) tõusid esile mitmed väljapaistvad vene ajakirjanikud.

Jätkus loodus- ja keskkonnasari „Osoon” (jätkas Õ. Arusoo, uute tegijatena tulid juurde V. Voor, M. Jõemägi, I. Kangur, A. Spitsonok jt). Tehti projekti „Tervis 2000” (1995–99, E. Tonts, Õ. Arusoo, H. Tarto, H. Vilu, U. Pihel, R. Rand, T. Kolk, M. Lauri, M. Jõemägi jt). Õpetati eesti keelt („Kõll” (1997, Ü. Puusep, S. Üksküla) ja prantsuse keelt (1997–98; L. Leesi) ning kokakunsti („**Köögikunst**” 1996–2002; telekokk Jazz, I. Kose, Ü. Puusep, S. Üksküla).

Kultuuristindmusi jälgis „**Kultuurimagasin**” (1995–97, K. Eikner, J. Aarma, L. Karpin, A. Granström, K. Ulman), selle järel „**Pilk**” (1997–99; K. Eikner, J. Aarma, M. Sildvee). Üheks pikaajalisemaks teatrisaateks kujunes *talkshow* „**Siin ja praegu**” (1995–2003; J. Aarma, A. Tuuling, K. Lepik, H. Valkna), teatrit seestpoolt vaatlus „Mäng mängus” (1998–99; A. Tuuling, A. Ellmann, P. Tanilov), „**Klaaspärlimäng**” (1996–98; kirjanduspõhised vestlused tõlkija ja publitsisti Enn Soosaare kodu; K. Seppel, I. Kangur), kirjandussaade „**Narratiiv**” (1998–2000; K. Seppel, I. Kangur, A. Ellmann). Ilmus tõsine kultuurivestlus: kunstnike ja kriitikute diskussioonisaade „**Ars et vita**” Ants Juske, Harry Liivrannaga

(1995–96; M. Mälk, I. Kangur, K. Lepik), Linnar Priimägi kultuuriajaloolised loengud „Amarcord” (1997; M. Mälk, K. Lepik), „Valguse märk” (1998–99; K. Hellerna), loengusari „Avatud Ülikool” (1998–2000; Ü. Puusep, H. Tarto). 1990ndate vahetusel haridustoimetuses (K. Mardna, Õ. Arusoo) loodud Eesti kunsti klassikute sarja jätkas noortele kunstnikele pühendatud „**Eesti kunst**” (1996–98; M. Mälk, A. Ellmann) ja „Kunstimuuseum” (1997–2000; M. Mälk, A. Ellmann, K. Viirpalu). Koostöös Eesti Kirikute Nõukoguga kujunes välja senini kestev süsteemne **jumalateenistuste** ülekandmine (S. Rannu, A. Raiste, E. Köster, E. Lööve, S. Milli, V. Villenthal, T. Köster), lisaks sellele arutlused kristlikust mõtteviisist, vaimulikud mõtisklused: „**Ajalik ja ajatu**” (1998–04; S. Rannu, A. Raiste, K. Seppel, E. Lööve, A. Ellmann), „Kaheteistkümnend tundi” (1997–2000; J. Leppik, N. Haamer jt). Eesti rahvakultuur pakkus jätkuvalt ainet lühisaadetele „Mütoklipp” (1994–98) ja „Kommentaare eesti mütoloogiale” (1995–98; A. Ellmann, P. Suurväli).

Porterteeriti nii inimesi Eesti aja- ja kultuuriloost: sari „Eestiaegsed inimesed” (1994–98; P. Puks, H. Tarto), „Rudolf Tobiase elu” (E. Potter, T. Lasmann) kui ka tänapäeva kultuurielust, nt „Üks päev ja kogu elu. Jüri Krjukov” ja „Rännud kaugemale. Elmo Nüganen” (1997; G. Kordemets, A. Tuuling), muusikutest „Ave, maestro Matsov” (1996; Ü. Öun, R. Alaküla), „Meeletu maailm. Valter Ojakäär 75” (V. Uuetoa, P. Brambat). Taastati vahepeal katkenud „**Muusikaelu**” (1998–...; Ü. Öun, R. Alaküla, K. Lattikas); Eri Klas, Neeme Järvi, Paavo Järvi, Kristjan Järvi, Paul Mägi, Arvo Volmer, Andres Mustonen, Peeter Saul kõnelesid oma loomingust sarjas „Dirigendid” (1995–97; Ü. Öun, R. Alaküla). Nyid Ensemble loomisega algas festivalikajastus „**NYJD**” (1995–...; Ü. Öun, R. Murusalu, R. Alaküla) ja Jazzkaart saatis siitpeale „**Jazzkaare päevik**” (1995–...; P. Brambat, V. Uuetoa). Sellest ajast pärinevad ka Rutu Murusalu kaasaegses stiilis tehtud balleti- ja nüüdistantsu esimesed salvestised. Koori- ja rahvamuusika salvestamist jätkas Maie Kivita. Ooperimajadest lähemalt ja kaugemalt kõneles „Ooperitund” (1998–99; K. Lepik, E. Potter). Algas eksperimenteeriv ja uuenduslik filmiajakiri „**Ffriik!**” (1996–99; I. Raag, J. Lõhmus, R. Vilbre), uuriti eesti filmiajalugu sarjas „Kommentaare Tallinnfilmi mängufilmidele” (1995–97; J. Lõhmus, L. Pulk, M. Sildvee).

Jätkusid telemängud „Reisile Sinuga” ja „Kuulus või kummaline?”, uuena liitus „**Lapsesuu**” (1995–96; R. Oja), lotomäng „Topelttosin” (1998; U. Reitelmann, P. Oja), lastele „Memoriin” (1998–99; D. Lorents). Uuemast meelelahutusest tulid „Klaver põõsas” (1996–2001; M. Reikop, L. Karpin, A. Välba). Lisaks tootjafirmale BEC (R. Suviste) hakkas ETV tellima programmi ka „Highstarilt” – muusikamäng „**Tähed muusikas**” (1998–...; M. Sander, R. Pettai; viimastel hooaegadel Kanal 2s). Eetris oli seltskonnatantsusaade „Õhtu tantuga” (1997–99; G. Jegorov, H. Vilu), naisteajakiri „Ajameelne” (1998; R. Oja, M. Kilumets, K. Nurm, V. Palm).

Noortele tehti muusikalist meelelahutust: saadet „Kaos TV” (1996–97; T. Kimmel, K. Timmer), jätkus „7 Vaprat” (1993–2003), ning ka tõsisemaid noortesaateid „Murdepunkt” (1997–98; R. Suni, E.-K. Taimre) ja „**Rusikas**” (1998–2000; K. Timmer, R. Rand, T. Kangro, G. Lõbu). Lasteprogrammis jätkus „Looduse lood”, uus sari oli E. Valteri/H. Toompere lastelavastus „Pintselsabad” (1998–99; R. Veskemaa, E. Viilup) ja Kärt Tominga poolt sisseloetud hankesari „Muumioru lood”. Sel perioodil algas ETV omatoodetud lastesaadete mahu järjekindel vähenemine.

ETV programmimahu suurendamisega 1998. aastal algas argihommikuti hommikuprogramm „**Tere hommikust!**” (1998–2000; R. Oja, A. Raid, K. Viirpalu, M. Reikop, M. Talvik, I. Treufeld, R.-R. Veskemaa, E.-K. Taimre, T. Kimmel, R. Timak).

Alustati palju uusi sarju ja tsükleid: 1998. a kevadel – 18 uut saadet, sügisel – 43; 1999. a kevadel – 13. Programmikontseptsiooni muutudes hakkas Aune Undi tähelepanekute kohaselt 1998. aastast seltskondlik vestlus asendama tippaja publitsistikat: „Meestemaailm” (1998–99; T. Kimmel, K. Karpa), „Lahtiste kaartidega” (1998–99; K. Murutar, O. Pihlamägi).

1998. a tehti **katse taastada „Eesti Telefilm”** (A. Tilk), kus enne tegevuse lõpetamist 1999. a toodeti tosinkond filmi, nende seas „Vaba vaimu saadik” (1998; J. Nõgisto), „Nelli ja Elmar” (1998; E. Säde), „Tulla, et minna” (1999, M. Soosaar), „Vaba mees Priit Vesilind” (2000; P. Puks).

ETV hankeprogrammis tõusid esile inglise komöödiad ja detektiivsarjad – „Soe koht” (1997), „Fitz lahendab” (1997), „Jah, härra minister!” (1998), „Miss Marple” (1998), „Sherlock Holmesi tagasitulek” (1999), USA sarjadest osteti seriaal „Kiirabihaigla”.

Erakanalite programm

TV3 alustas 1995/96 telehooaja keskel. Jätkati RTV ja EVTV programmis alustatud saateid „Kalerii” (1995–97; K. Aarma), „Õhtu Glorias”, „Politseinädal” ja „Otto-Triin”. Põhihooajal oli eetris 30–40 nimetust saateid, suurem osa neist meelelahutusliku iseloomuga. TV3 saatekavas olid ka tõsisemad ajakirjanduslikud käsitlused, sealhulgas poliitikasaated „Vabariigi valitsuses”, „Kontaktstuudio”, „Õhtu poliitikutega” (E. Eesmaa). Mitmeid publitsistika- ja poliitikasaateid tegid kirjutavad ajakirjanikud ning need saated pakkusid tõsist konkurentsi ETV publitsistikale: „**Sõnumilehes**” (1996–97; A. Ruussaar) ja „**Risttuli**” koostöös *Sõnumilehe*, Meediapressi ja BNSiga (1996–98; A. Martinson, A. Ruussaar, M. Luik, A. Samost). „Äri uudistele” (1996–97; A. Laas, A. Reinap, M. Lillemets, A. Kuusk) järgnes majandusajakiri „**Insider**” (1998; hiljem ETVs; M. Lillemets). Enn Eesmaa tegi sarja „Sajandi 100 suurkuju” (1998).

TV3 arengus oli oluliseks tähiseks oma uudistesaate „**Seitsmesed uudised**” alustamine 1998/99. hooaja algul. See oli uus Eesti-kesksete seletav-jutustavate uudiste formaat kolme saatejuhiga stuudios. Diktor ja uudiste formaalne ettekandmine asendati ajakirjanikega stuudios ja aktiivsema suhtlemisega vaatajatega (uudisteankur Enn Eesmaa). TV3-e uudistesaade oli vähem ametlik, palju tähelepanu pöörati argisündmustele, stuudiosse kutsuti eksperte sündmusi kommenteerima. Eetris olid ka „Keskkonnauudised” (1997–99, H. Agur).

Meelelahutusliku ajakirjanduse vormis tehti küllaliste ja stuudiopublikuga vestlussarja „**Õhtul õhus**” (1997–98; K. Aarma) ja prooviti jäljendada ameerikalikku seltskonnaajakirjanduse formaati sarjaga „**Täna õhtul Mart Mardisalu**” (1997–98). Kaasaegse stiili ja teemakäsitluse paistis silma ja kujunes populaarseks publitsistika- ja meelelahutusajakiri „**Kahvel**” mis alustas 1998. a sügisel (K. Aarma, H. Võrno). Algasid elusaated: naisteajakiri „**Kaunis kaunimaks**” (1997–2004; A. Järvet), kokandussaade „Sämmi köök” (1996–98; A. Sammal), sisustusajakiri „**Vaaderpass**” (1996–98; T. Roosma, E. Piisang, P. Valge, R. Kivistik, L. Toppel). Noortele tehti muusika- ja trendsaadet „ZTV” (A. Vahing, R. Vahing, Electra, R. Hints).

Ekraanile tuli arvukalt telemänge: kestis „**Pildimäng**” (1993–1996; T. Margna, Masa), seejärel „Teet or Alive” (1996–98; T. Margna, Ice Dog M), ETV-st tuttavate mälumängude vormi matkiv „Kuldaju” (1996–98; E. Eesmaa, H. Tiidus). USA mänguformaatidest oli üks esimesi „**Kuum hind**” (1996–98, E. Rutiku), seejärel „**Kuldvillak**” (1998–2004; T. Margna, M. Mardisalu). TV3 uueks aktiivseks tegijaks sai Kristjan Jõekalda kosjasaatega „Ice Dog M Show” (1998–1999), mängiti „Kulla jahti,” (1998; T. Krall), „Õnneratast” (1999–2000; I. Linna, I. Kalamees, E. Rutiku, K. Kontor). Alates 1996. a mängiti TV3 kanalil erinevates formaatides Eesti Loto mängu „**Bingo**” (1996–2000, edasi ETVs; A. Järvet, T. Margna, A. Haug, E. Rutiku, M. Sander, P. Minev jt).

Neil aastatel hakati aktiivselt tootma kodumaiseid draamaseriaale. TV3 eetrisse jõudis irooniline komöödiasarjari „M-klubi” (1996–99, lõpuaastatel ETVs; Toomas Kall, Roman Baskin, tootja Raivo Suviste produtsendifirma BEC). Järgnesid „V.E.R.I.” arstide ja haigla elust (1995–97; P. Urm, T. Kirss), „Waba Riik” ajakirjanikest (1997–99; produtsendid U. Reitelmann, T. Kirss) ja „Kired” (1998–99; A. Kivi, J. Habicht, R. Oja, T. Kirss, K. Lepik).

TV3s tegid sel perioodil saateid veel Annely Adermann, Villu Ester, Raivo Järvi, Tarvo Krall, Heimar Lenk, Pirjo Levandi, Allan Muuk, Kalle Mälberg, Arlet Palmiste, Hillar Peets, Ahti Puudersell, Andres Raid, Härmo Saarm, Maarja Tali, Feliks Undusk, Ene Veiksaar jt.

Hanketoodangu valik muutus väga mitmekesiseks alates 1997/1998 hooajast, mil kanal tõi ekraanile „Salatoimikud”, õudussarja „Hauakambri lood”, politseisarja „NYPD Blue”, kohtusarja „Seaduse nimel”, haiglasarja „Chicago arstid”, briti komöödia „Allo! Allo!”, joonisarja „Simpsonid,,, „Kolmas kivi päikesest”, noorte mõeldud sarjad „A-rühm”, „Sõjaprintsess Xena”, „Vampiiritapja Buffy”. Kanalit iseloomustas korralik ja hästistruktureeritud mängufilmiprogramm (menufilmid, komöödia, vestern).

Kanal 2-1 oli sel arenguetapil raskusi oma uudistesaaete käivitamisega, 5% uudiste nõuet täideti CNN ja Deutsche Welle uudistega, tehti pealinnauudiseid „Raepress”.

Kavva võeti mammutisarja „Dallas” (1996–99), ridamisi Ladina-Ameerika seriaale, Austraalia seepe, haiglasarju. Näidati USA komöödiaid, kriminaal- ja ulmesarju: „Walker – Texase korralvur”, „Kameeleon”, „Surematu”, „McGyver”.

Alates 1995/1996 hooajast hakkas Kanal 2 tegema ka palju omasaateid, hooajal oli eetris 25–30 erinevat nimetust, enamasti kergem ja meelelahutusliku iseloomuga programm (Tippel 2004). Kanal 2 otsis oma nägu ja stilistikat teistest kanalitest kauem, antud perioodi kava oli äärmiselt kirju ja ebaühtlane.

Ajakirjanduslikus programmis kasutati samuti nagu ETVs ja TV3s kirjutavaid ajakirjanikke: „Ajameetrit” tegid Enno Tammer ja Hannes Rumm (1996–97), poliitika-intervjuude saadet „Fookus” Anne Grünberg-Matteus, päevateemalisi vestlusi ekspertidega „Telefoorum” (1997–98) Kaarel Tarand. Kanali juht Ilmar Taska oli sageli ekraanil, nt vestlussaates „Isamaa ilu hoiledes” koos Mart Laariga. Tehti seltskondlikku vestlussaadet „Õhtused jutud” (1998–2000; A. Veesaar).

Ka Kanal 2 eetrisse jõudis kodumaine seriaal – „Armastuse kahur” (1998; H. Volmer, P. Simm, M. Unt, M. Sander, T. Hussar, E. Öunapuu, R. Kotov, S. Grünberg). Sarja reklaamiti Eesti kalleima seriaalina.

Saatetegijate valik oli kirju, saateid tegid veel Pavel Makarov („Persona”), Mikk Mikiver („Miku lood”), Andres Herkel („Valupunkt”), Artur Raidmets („Mees”), Merike Veskus („Näitlejajutud”), Rein Karemäe („Ringliiklus”), Mark Soosaar („Inimesed ja loomad”, „Film, mu arm”, „Kunst, mu arm”), Ivar Vigla („Wigla show”), Juhan Hindov („Raepress”), Ulla Länts („Taskutark”), Raivo Järvi („Õhtujutt”), Kadri Pihelo („Pisikesed prominendid”), Tiina Park („Inimene ja keskkond”), Jaan Ruus („Film! Film! Film!”), Andres Raid, Aleksandr Zukermann, Merle Palmiste, Dan Põldroos („TV-oksjon”), Irina Stelmah („Bestseller”), Koit Toome ja Marika Korolev („Seksuaalne kaamera”) jt.

TV1 jõudis täisprogrammini 1997. a veebruaris. 1998. a asus kanalisse tööle mitmeid hinnatud tegijaid ETVst, teiste hulgas ka Maire Aunaste. Kasvas programmi maht. TV1 rõhutas oma uudistekeskust – tehti nii eestikeelseid, venekeelseid kui ka lasteuudiseid, TV1 uudiseid transleeris ka Kanal 2 (1996). Alates 1998–99 hooajast kujunesid TV1 põhiuudised „**Uudised ja ilm**” (kell 20.00, uudistejuht N. Laanejärv) arvestatavaks uudisteprogrammiks (vt Unt 2003).

Omasaateid polnud kanali programmis kuigi palju. Algusaastail tehti saateid teadlikult nišiauditooriumidele „Lastetund” (1996–97; S. ja V. Sõnajalg), „Kodune päraslõuna” (1997–98; T. Orav, J. Rõõmussaar, U. Pihel, P. Hummel), noortesaade „Hype” (1997–98; H. Purga,

R. Suvi). Esile tõusis „**Maire Aunaste vestlussaade**” (1998–99, rež P. Hummel) tavainimestega üldinimlikel teemadel, stuudiovõitlused „Valikuvabadus” (1997; I. Rull), seltskondlik vestlussaade „Ausalt, palun!” (1997–99; P. Tali, P. Hummel), Anti Kammiste juhtis mängu „I võidab” ja Kärt Karpa sarja „Ohu piiril” (1997). TV1 üks suuremaid projekte oli laulukonkurss „**Uus viis**” (1998–99; T. Leinatamm, I. Peek, T. Perli, V. Tarvas), märkimisväärne oli TV1 lasteprogramm: omasaade „**Kilpkonn Kipsi lastekas**” (1997–99; Rahel Selge) ja BBC tuntud „**Teletupsud**”. Jaan Rõõmussaar tegi autorisaateid „Tahaks lennata” ja „Ringreis” (1999),

kavas oli ka Baltimaade ühissaade „Kolmekõne” (1998; M. Mikk-Sokk).

Programmi edukaks starteriks ja kanali kasvava edu aluseks sai ETVst ületoodud Austraalia seriaal „**Kodus ja võõrsil**” (1998–2001). USA seepidest näidati „Dünastiat”, briti sarjadest „Coronation Street”, head valikut Discovery ja BBC loodus- ja teadussaadetest. TV1 paistis silma läbimõeldud sarjavalikuga: Inglise sketšisari „Smith ja Jones”, USA „Kiirabihaigla” (1997–99, seejärel ETVs), saksa populaarne kriminaalsari „Derrick”.